

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE. NR. 7. NOV. 2009

lev
bladet

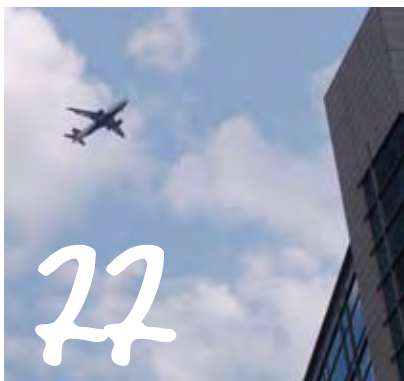
58. ÅRGANG

Downs syndrom sikrer sikkerheden

I USA kan man møde en person med udviklingshæmning, der arbejder i security i en stor international lufthavn... side 22

ANNONCE

- 4 **Kort nyt**
- 5 **Leder** – Hvor er værdigheden henne?
- 6 **Fra udvikling til pasning** – Besparelser presser handicapområdet i Kalundborg
- 12 **Skal udviklingshæmmede registreres?** – Det mener flere læger og forskere. Hvad mener du?
- 16 **Tanker, ønsker og løfter fra LEVs landskonference**
- 20 **LEVs børnetereapeuter** – Historien om Jens på fem år og hans mor
- 22 **Lifeworks – Downs syndrom sikrer sikkerheden** – Det handler om at se muligheder
- 29 **Nyt fra rådgivningen** – Forældre har ret til 100 procent fripladstilskud
- 31 **Nyt fra HANDI Forsikringservice** – Rejseforsikring – det er vigtigt
- 32 **Historien om Else** – En mor fortæller, kap. 2
- 39 **Debatten** – Forsørgelsespligt?
- 45 **LEV nyt**
- 46 **Kort nyt**

Jeg bestemmer selv!

Hvem bestemmer i Danmark? Har personalet altid ret? Skal man kunne læse for at bestemme? For mange mennesker med udviklingshæmning kan disse spørgsmål være svære at svare på. Det skal dvd'en "Jeg bestemmer selv" nu være med til at råde bod på. Dvd'en indeholder syv korte film om medbestemmelse blandt voksne med udviklingshæmning og kan oplagt bruges som diskussionsoplæg på specialtilbud for unge og voksne, der arbejder med brugerindflydelse.

Dvd'en er produceret af Job- & Aktivitetscenteret – et tilbud for voksne med udviklingshæmning – i Gentofte Kommune og har skuespiller Peter Mygind og værkstedsmedarbejder Madeeha Javed som hovedpersoner. De to undersøger på humoristisk vis, hvornår man har mulighed for at bestemme og have indflydelse. De besøger bl.a. Christiansborg, hvor de får en snak med politikerne Mette Frederiksen (S) og Naser Khader (K) om vores demokrati i Danmark. På et beskyttet værksted bliver de klogere på, hvem der bestemmer, hvor man skal arbejde. Og på visit hos et kærestepar finder de ud af, hvornår man har ret til et privatliv.

De syv film kan ses på Job- & Aktivitetscenterets hjemmeside www.jacnord.dk og på Gentofte Kommunes hjemmeside www.gentofte.dk/brugerindflydelse. Dvd'en kan bestilles hos Job- & Aktivitetscenteret.

Politikere dumper de nye kommuner

Lokalpolitikere overalt i landet er skuffede over den tre år gamle kommunalreform: Der er blevet for langt mellem borgere og kommuner, og især udsatte børn, handicappede og ældre er tabere i reformen. Det viser en rundspørge, Politiken Research har foretaget blandt samtlige 2.522 kommunalbestyrelsesmedlemmer op til kommunalvalget i november. Over halvdelen har svaret. Og 37 procent af dem, der har deltaget, siger, at de er skuffede over reformen. **Kun godt 25 procent** kalder reformen en succes. Resten mener, at det hverken er en succes eller en skuffelse. Hver tredje peger på handicappede, ældre og skolebørn som tabere ved reformen.

HANDICAPINDSATS TRUET AF LØNSTRID

Godt 3.800 danskere med svære handicap er blevet kastebold i en økonomisk strid mellem fysioterapeuternes fagforening og Kommunernes Landsforening (KL), skriver Politiken. Konflikten handler om, at fagforeningen, Danske Fysioterapeuter, har brugt for mange penge på behandling og nu forventer, at KL skal dække underskuddet. KL mener dog ikke, at pengene er brugt fornuftigt og nægter at betale. Formanden for Danske Fysioterapeuter har derfor taget et drastisk skridt: Han råder sine medlemmer til at stoppe al behandling af de sværeste patienter for at tvinge KL til forhandlingsbordet. Formand for Løn- og Personaleudvalget i Kommunernes Landsforening Michael Ziegler er rystet over udmeldingen, "Vi har undersøgt den dokumentation, som Danske Fysioterapeuter har fremlagt, og ikke fundet nogen grund til at overskride budgettet," siger han. Sundhedsminister Jakob Axel Nielsen vil ikke gå ind i den konkrete sag, men forventer, at parterne selv finder en løsning: "Eftersom de har en overenskomst, er de forpligtede til at sætte sig sammen og søge en løsning."

Hvor er værdigheden henne?

Hvis det er korrekt, at man kan måle et samfund på, hvordan det behandler de svageste borgere, så kan der ses en markant holdningsændring i Danmark. Og ikke til fordel for mennesker med udviklingshæmning

Holdningen til, hvornår det er legitimt at fjerne et foster med skønhedsfejl, er i skred. Heldigvis er Etisk råd kommet med sine anbefalinger overfor Folketinget, selv om det ikke var et enigt råd. Man kan mene, at det er en privat sag for forældre at vælge til og fra, ene og alene fordi det rent teknisk gøres muligt. Men sådan ser jeg ikke på det. Når forældre om kort tid får mulighed for at vælge et foster fra, som muligvis får en p.t. uheldelig sygdom, måske ikke bliver særlig høj, har anlæg for fedme, eller hvad man nu kan forestille sig, så sker der også et skred i forhold til, hvad vi som samfund kan acceptere, som noget vi skal tage os af. Sagt med andre ord: Tolerancen bliver mindre for det, der falder udenfor det såkaldt almindelige.

Vi ser det tydeligt i forhold til de mange besparelser, som der er et eksempel på her i bladet vedrørende Kalundborg Kommune. Besparelserne i Kalundborg er ikke enestående, men et godt billede på, hvad der sker mange steder. Vi ser således talrige eksempler på besparelser, som gør det meget svært for personalet at få tid til de mest basale opgaver, og som sætter spørgsmålstegn ved etikken. Det er meget tydeligt, at penge, eller mangel på samme, styrer de kommunale politikeres iver efter at finde billige løsninger. I 2007 var der ingen grænser for, hvad kommunerne kunne magte. Nu

har tonen fået en anden lyd. Det påstås, at det specialiserede område er eksploderet rent økonomisk. Det kan ikke være for LEVs målgruppe, og det har jeg heller ikke set nogen dokumentation for. Det er bare rigtig mange steder dem, som kommer til at bøde for en forfejlet politik eller manglende økonomisk styring. Tænk jer, at besparelser kan betyde, at man fratages muligheden for at komme ud i den friske luft en gang om dagen. En rettighed man har, når man afsoner en dom.

Er det virkelig værdigt for et rigt land som Danmark?

Et andet eksempel på en forandring i opfattelsen af, om man tager hensyn til borger eller kommune, er den netop vedtagne aftale mellem regeringen og KL, som ændrer en gammel praksis. En praksis som indtil nu har heddet, at den kommune, man bor i, er handlekommune, men at det er den kommune, hvor man første gang fik tildelt en ydelse, som betaler.

Fremover skal den oprindelige bopælskommune både betale og beslutte i forhold til borgeren - uanset, hvor denne er bosiddende. Uanset om personen aldrig flytter tilbage til den oprindelige kommune.

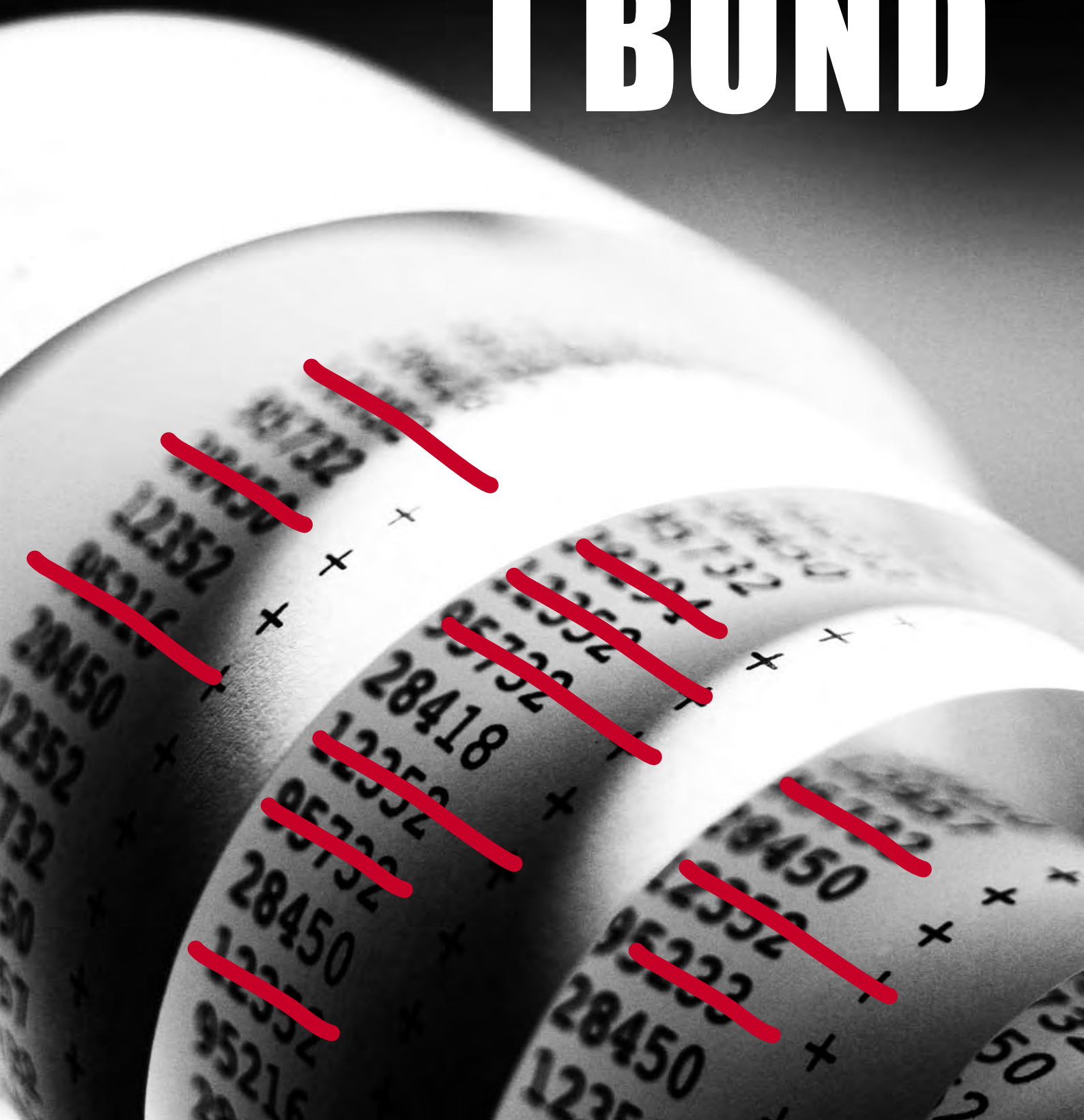
Det kommer til at betyde, at en kommune, som ikke har haft kendskab til en borger i for eksempel mere end 40 år, lige pludselig skal afgøre, om der er brug for ledsagelse til fritidsaktiviteter. Og det her handler altså om mennesker, som ikke selv har bestemt, hvor de vil bo. Den nye ordning bygger på mistillid kommunerne imellem og går ud over forsvarsløse borgere. Det er ikke ordentlighed.

AF SYTTER KRISTENSEN,
LEVs LANDSFORMAND

**Besparelser presser
handicapområdet**

I BUND

Kalundborg Kommune er ikke speciel. Her gør man som i mange andre kommuner – skærer ned på udgifterne til de specialiserede tilbud. Men ifølge pårørende og pædagoger har man nu nået en grænse, hvor udvikling og omsorg afløses af opbevaring

Økonomien er presset i mange kommuner. Besparelser står på menuen, og et af de områder, der må holde for, er handicapområdet. Sådan er det også i Kalundborg Kommune, hvor man netop har vedtaget budgettet for 2010, hvor der i alt skal spares for 65 millioner kroner. Besparelserne næste år skal ses i lyset af, at mange pædagoger og pårørende allerede i dag oplever trange tider:

- Serviceloven kan de putte skråt op. Pædagogisk udviklingsarbejde er afløst af ren og skær pasning, siger en pædagog således.

- Før var der fire personaler, efter besparelserne (i 2008, red.) er der nu to. De skal varetage de samme ting omkring seks beboere, som da de var fire, fortæller en mor.

Også i LEV er man rystet over de planlagte besparelser:

- Kreativiteten i spareforslag hos politikerne og embedsmændene er stor, siger LEVs kredsformand i Kalundborg Kommune Pia Schmidt. Hun synes, det kniber for politikere og embedsmænd at forholde sig til de menneskelige konsekvenser af besparelserne.

BESPARELSERNE

Budgetforliget i Kalundborg Kommune indebærer som nævnt besparelser på i alt 65 millioner kroner i 2010. Samtlige 31 kommunalbestyrelsesmedlemmer i Kalundborg Kommunalbestyrelse står bag budgetforliget.

Voksne handicappede er et af de områder, der især skal holde for med besparelser. Baggrunden er, at det er et område, hvor der bruges rigtig mange penge. Der foretages i øjeblikket en

analyse af, hvorfor udgifterne på netop dette område er steget så kraftigt de seneste par år. Er der kommet flere borgere med handicap? Er servicen for høj i forhold til andre kommuner? Eller er der andre forklaringer?

Besparelserne omfatter blandt andet:

- Udvidelse/etablering af visse egenkommunale specialtilbud forventes at kunne give en besparelse på 0,5 millioner kroner årligt
- Alle kontrakter vedr. kørsel af børn med særlige behov gennemgås, hvilket forventes at give en besparelse på min. 150.000 kroner årligt.
- Der tegner sig et generelt mindre forbrug til socialpædagogiske fripladser. Derudover vil kriterierne for tildeling af fripladser blive revurderet med henblik på en opstramning af tildelingskriterierne i forbindelse med en kommende politisk beslutning om serviceniveau og kvalitetsstandarder for området. Det vil give en besparelse på 150.000 kroner årligt.
- Der blev i foråret 2009 givet en tillægsbevilling til voksen-handicapområdet på 23,8 millioner kr. for 2010. Denne tillægsbevilling reduceres med 10 millioner kr. i 2010. Det er forudsat, at der i 2011-2013 sker en udgiftsreduktion svarende til de 23,8 millioner kr. og yderligere 1,2 million kr. (hvert år frem til og med 2013) - dvs. i alt 25 millioner kr.
- Institutionstaksterne skal reduceres med 2 procent. Det betyder mindre udgifter vedrørende betaling til andre kommuner på skønnet 1,2 million kr. årligt.

Politikerne i Kalundborg Kommune har desuden vedtaget en række hensigts-erklæringer, som embedsmændene nu skal undersøge:

- Direktionen pålægges at komme med forslag til initiativer, der kan reducere udgiftsniveauet på børne- og familieområdet og handicapområdet.
- Der arbejdes på at afklare kompetencerne på autismeområdet med henblik på hjemtagelse.
- På baggrund af analysen af ledige plejeboliger gennemføres der en intern analyse, der skal afdække det fremtidige behov for boliger til ældre og handicappede.

Men en ting er de kolde tal. Noget andet virkeligheden for de pårørende og personalet i botilbud og dagtilbud. På de følgende sider kan du læse nogle af de oplevelser, man her har med den økonomiske virkelighed i Kalundborg Kommune – også hvordan politikerne opfatter situationen.

» Serviceloven kan de putte skråt op. Pædagogisk udviklingsarbejde er afløst af ren og skær pasning, siger en pædagog

EN PÆDAGOGS BERETNING

Service-loven undergraves

Pædagogisk udviklingsarbejde er afløst af ren og skær pasning af borgerne. Det er virkeligheden i et botilbud i Kalundborg efter en årrække med nedskæringer

- Service-loven kan de putte skråt op. De skulle prøve at komme ud i virkeligheden.

Lene er deprimeret. Hun arbejder som pædagog på en institution for fysisk og psykisk handicappede i Kalundborg Kommune, og hverdagen er blevet så presset på grund af nedskæringer, at arbejdsglæden er totalt forsvundet sammen med mulighederne for at en fokuseret pædagogisk indsats for den enkelte beboer. Så derfor opfordringen til de lokale politikere om at komme ud i virkeligheden, hvor konsekvenserne af beslutningerne på rådhuset føles i praksis.

- Generelt oplever jeg en forringelse af vores muligheder for at udføre pædagogisk udvikling og omsorgsarbejde. Jeg føler ikke, vi har mulighed for at leve op til vores omsorgspligt, ifølge service-lovens intentioner omkring udviklingsarbejde, bevarelse af eksisterende færdigheder og ressourcetsøgning, fortæller Lene.

- Det er SÅ frustrerende at være ansat som pædagog, med de faglige færdigheder vi er i besiddelse af, men uden mulighed for at anvende dem. Typisk er hverdagen fyldt med praktiske opgaver, som hjælp til personlig hygiejne, indkøb, madlavning, tøjvask og rengøring

- rengøring er en ny arbejdsopgave, vi er blevet pålagt, da rengøringsassistenten er sparret væk.

- Både hos mig selv og blandt mine kolleger ser jeg udbrændthed, mangel på arbejdsglæde. De pårørende skælder ud, fordi man i det daglige jag måske har overset noget. Og det har jeg fuld forståelse for.

Ifølge Lene skyldes dårligdommene de besparelser, der over årene har hobet sig op – i hvert fald på voksenhandicapområdet. Der er færre på vagt, og udviklingsarbejde må man ganske enkelt lægge på hylden.

- Politikerne må jo mene, at vi tidligere har været totalt overbemandende, hvis de tror, at vi kan nå det, siger Lene.

- Jeg kan ikke lade være med at fortælle, at jeg havde skridtmåler på i en aften-vagt – da vagten var slut, havde jeg gået 8000 skridt (1½ time af de otte jeg var på arbejde, sad jeg stille med administrativt arbejde). Det dokumenterer, at vores borgere oplever nogle fortravlede pædagoger, der ikke har tid til dem.

- Hvis besparelserne fortsætter – ja endda strammes mere til, som vi skal i 2010 – tænker jeg, at vi har brug for en lovændring i forhold til service-loven, da vi

” Jeg kan se, hvordan borgerne forandrer adfærd i negativ retning, og deres livskvalitet er blevet totalt forringet.

overhovedet ikke har mulighed for at leve op til dens intentioner.

Selv om Lene er utilfreds med arbejdsforholdene er hun mest bekymret for beboerne.

- At det er den enkelte borger, der "betaler prisen", skal der vist ikke så meget fantasi til at forestille sig. Jeg kan se, hvordan borgerne forandrer adfærd i negativ retning, og deres livskvalitet er blevet totalt forringet.

Om sin egen fremtid siger Lene:

- Det var jo ikke dette, jeg uddannede mig til. Det er på ingen måde tilfredsstillende. Så jeg overvejer da, hvad fremtiden skal bringe, om jeg vil blive ved med at arbejde med dette område.

Lene er ikke pædagogens rigtige navn. Lenes rigtige navn er LEV-bladet bekendt.

Kollektiv rus ved kommunalreformen

Kaj Buch Jensen (A), borgmester, om besparelserne i Kalundborg Kommune

FORÆLDREBERETNING

Et liv uden indhold

Nico er 28 år. Han flyttede hjemmefra for cirka halvandet år siden. Nico er multihandicappet, udviklingshæmmet og uden verbalt sprog. Nico har derfor brug for hjælp til alt.

Nicos mor, Jonna Egeberg, fortæller om nedskæringer i Nicos bosted:

- Før var der fire personaler, efter besparelserne er der nu to. De skal varetage de samme ting omkring seks beboer, som da de var fire. Plus at de nu også skal stå for rengøringen, som også er sparet væk.

- Med kun to personaler betyder det også, at det at komme ud af huset er slut for min søn og andre beboere. De kan ikke komme med ud at handle ind, ikke komme ud at gå en tur, ikke komme på tur, ikke komme i klub, ikke komme på familiebesøg. Ja, alt socialt er sparet væk.

- Min søn kan INTET selv. Eks: Når der skal spises, er de to beboere, der ikke kan spise selv. Der er to personaler, der skal hjælpe dem, samtidig med at de jo også skal hjælpe de andre med mere mad osv. hvilket betyder, at Nico lige må vente (eller omvendt). Det er meget frustrerende for Nico og uden tvivl også for de andre beboer..

- Det er yderst uanstændigt, og som jeg ser det, tangerer det til omsorgssvigt fra Kalundborg Kommune.

De seneste måneder har Jonna Egeberg oplevet følgende med Nico:

- Nico har tabt sig 6,5 kg i løbet af to uger – vejjet i uge 37 og uge 39. Et sådan vægttab betyder, at Nico har været dehydreret kombineret med for få kalorier (manglende madindtag). Nico havde forinden tabt sig 2,3 kg.
- Nico har tilbragt mange timer i sin seng. Han har naturligvis været træt som følge af manglende væske- og madindtag. Imidlertid er der ingen, der har godt af at tilbringe flere timer i sengen. Nico har ligget i sin seng på ryggen i flere timer, hvilket han ikke må - opsynet blev varetaget fra en anden bogruppe.
- Nico er først taget op til morgenmad kl. 11, hvor alle andre har spist.
- Da Nico ikke har noget stort socialt liv på bostedet, er måltiderne vigtige sociale sammenhænge for Nico.

- Jeg er klar over, at der har fundet massive besparelser sted. Imidlertid er det ikke rimeligt, at Nico skal opleve hændelser som nævnt ovenfor. Nico er helt afhængig af den hjælp, han gives. Jeg har spurgt til, hvor mange timer der er bevilget til Nico. Det kan jeg imidlertid ikke få oplyst, og der er ikke lavet nogen handleplan.

- Jeg er sikker på, at personalet gør, hvad de kan, men det er ikke nok for Nicos vedkommende, og jeg kan derfor ikke rigtig bruge det til noget, at personalet er velmenende og løber stærkt. Kontakt til og kommunikation med Nico kræver, at personalet er til stede i umiddelbar nærhed af Nico for at kunne "se, hvad han siger".

OM BESPARELSERNE:

- Vi bruger langt mere på dette område, end de fleste andre kommuner, og sidste år brugte vi 50 millioner kroner mere end budgetteret. Det var en vanvittig stigning, så vi er nødt til at gøre noget. Ingen kommune kan leve med det her. Det specialiserede socialområde bruger så mange ressourcer.

- Vi har fra starten af taget meget hjem – det var en kollektiv rus. Overnight skulle vi pludselig have alle disse ting. Og måske har vi ikke fået de midler med, vi skulle have haft. Amterne havde vel også nærmest to budgetter – et officielt, hvor udgifterne var beskedne, og så det reelle, som medførte tillægsbevillinger, der skulle bære økonomien hjem. Måske har vi ikke fået de reelle oplysninger op til kommunalreformen.

LØSNINGEN ER IKKE HJEMTAGNING

- Egentlige ændringer af den struktur, der kom med kommunalreformen, tror jeg ikke på. Ændringer vil kræve en evaluering af reformen. Og selve reformen var en enorm opgave.

- Men vi må lære af de erfaringer, vi gør. Og handle på det. Vi kan ikke alle sammen løse meget specialiserede opgaver. Hjemtager vi alle tilbud, er jeg bange for, at vi vil tabe en masse viden. Derfor må vi gå sammen med andre kommuner om de mest specialiserede tilbud.

ANNONCE

FORÆLDREBERETNING

Slut med indkøb og fritidsaktiviteter

Gitte blev visiteret til sit botilbud i år 2000. Gitte er udviklingshæmmet, hørehæmmet og har ikke noget verbalt sprog. Hun kan til dels kommunikere via tegn til tale. I det følgende er det Gittes mor, der beretter om konsekvenserne af besparelserne i datterens botilbud for pigens liv, udviklingsmuligheder og velbefindende.

- Gitte skal have hjælp til stort set alt i dagligdagen – personlig hygiejne, rengøring, indkøb, tilberedning af mad, økonomistyring mv. Gitte er tæt knyttet til sin familie, som udgør kernen i hendes sociale liv. Gitte har brug for forudsigelighed og tryk i hverdagen for at fungere.

- I perioden da Gitte flyttede ind, var der stor udskiftning i personalegruppen på bostedet, hvilket påvirkede Gitte meget. I det seneste års tid har der været nogenlunde stabilitet/normering – svarende til behovet for støtte og hjælp til de unge mennesker på bostedet.

- Nu betyder kommunens besparelser imidlertid, at personaleressourcerne er blevet beskåret, hvilket medfører, at det nu ikke længere er muligt at fastholde allerede opnåede færdigheder for slet ikke at tale om at udvikle nye. Der er ikke længere ressourcer til at tage ud af huset, hverken på indkøb eller til fritidsaktiviteter. Gitte holder meget af at komme på indkøb. Hun sætter – som de fleste andre – stor pris på selv at bestemme, hvad hun skal købe af tøj mv.

- Gitte er hidtil kommet i den lokale fritidsklub Klub Vi hver fredag aften. Det er ikke længere en mulighed, idet bostedet ikke har ressourcer til at tage med.

- Med virkning fra 1. juli indførte kommunen en ny standard for rengøring på bosteder. Rengøringen skal ske i samarbejde med beboeren, når dette er muligt. Den nye ordning betyder, at Gitte får gjort sit toilet rent en gang ugentligt. Stuen rengøres hver anden uge. Der er ikke altid tid til, at Gitte deltager, og hun mister dermed de færdigheder, som møjsommeligt er opbygget gennem årene. Hertil kommer, at rengøring hver fjortende dag langt fra er tilstrækkeligt – hvor mange mennesker kan nøjes med at støvsuge hver 14. dag? Når jeg påtaler det, får jeg at vide, at det er mine standarder, som jeg forsøger at trække ned over hovedet på min datter, som egentlig er godt tilfreds. Sagen er bare den, at Gitte ikke har mulighed for at vurdere sundhedsrisikoen ved at bo beskidt – herunder bedømme, hvorvidt hygiejne er nødvendig.

- Det er mit klare indtryk, at personalet gør alt, hvad de kan, der er bare ikke tid/ressourcer nok til at opfylde de unges behov. Problemet forstærkes yderligere af, at mange af personalet ikke kan stå inde for de vilkår, beboerne bliver budt, og de søger derfor væk.

Gitte er ikke den unge piges rigtige navn. Gittes rigtige navn samt moderens navn er LEV-bladet bekendte.

POLITIKERNE

Måske skulle vi have analyseret området tidligere

Marianne Madsen (F), formand for udvalget for social, ældre og omsorg, om besparelserne i Kalundborg Kommune

OM BESPARELSERNE:

- Inden for specialområdet har vi set en gevaldig stigning i udgifterne inden for de seneste to år. Derfor er vi nødt til at sparre penge. Men vi har besluttet at lave en analyse næste år af, hvorfor det er steget så meget. I Kalundborg har vi oplevet en stigning, som er flere gange så stor som landsgennemsnittet.

- Jeg håber, at analysen vil vise, om der er noget fundamentalt galt med området efter kommunalreformen, hvor kommunerne jo hjemtog en række specialtilbud. Vi har taget en række tilbud fra amtet, så måske vi skulle have lavet denne analyse tidligere. Hvad er det reelt, der sker, siden vi hele tiden bliver overvældet af disse udgifter?

Skal udviklingshæmmede registreres?

Læger og forskere ønsker en landsdækkende registrering af udviklingshæmmede. Det skal skaffe viden om alt fra liv og død til kriminalitet og misbrug hos målgruppen

AF ARNE DITLEVSEN ■ FOTO HANS JUHL

Vi ved alt for lidt om, hvilke risici der er forbundet med at have en udviklingshæmning. Vi har nogle formodninger, som er baseret på udenlandske undersøgelser eller gamle, spredte data, men vi mangler desperat at kunne bygge vores forskning på friske danske data. Det udtaler overlæge ved Center for Oligofrenipsykiatri, Kurt Sørensen i bladet NDU-nyt nr. 3 2009.

Kurt Sørensen er en af frontkæmperne for en registrering af alle mennesker med udviklingshæmning. Og i de seneste uger har hans stemme lydt i både tv og aviser.

Det er nu 20 år siden, at registrering af mennesker med udviklingshæmning blev afskaffet. Det gamle register fra 1937 blev organiseret og vedligeholdt fra Institut for Psykiatrisk Demografi ved Psykiatrisk Hospital i Risskov.

Det Centrale Handicapråd (DCH) og LEV var blandt frontkæmperne for at få registret nedlagt. Og blandt argumenterne herfor var, at det stred mod normaliseringstankerne at have et register, som var at betragte som segregering af en persongruppe.

HVOR MANGE UDVIKLINGSHÆMMEDE ER DER EGENTLIG I DANMARK

En af konsekvenserne ved ikke at have et register er, at ingen aner, hvor mange udviklingshæmmede der er i Danmark. Center for Oligofrenipsykiatri siger mellem 80.000-110.000 personer. LEV siger 35.000-40.000. Center for Oligofrenipsykiatri baserer sine tal på WHO-definitioner og gamle undersøgelser. LEV baserer sine tal på en undersøgelse, som tog udgangspunkt i Ribe Amt i 2003.

REGISTRERING FORDI...

Kurt Sørensens ønske om registrering bakkedes op af flere andre læger. Argumenterne for igen at registrere udviklingshæmmede er blandt andet:

”Vi registrerer jo ikke trafikofre, kræftpatienter og folk med epilepsi for sjov, men fordi der er en lang række påtrængende problemer, man kun kan få løsningen på ved at have et ordentligt overblik over, hvad der foregår. Derefter kan man bedre forebygge og behandle problemerne.”

- Kurt Sørensen, overlæge ved Center for Oligofrenipsykiatri i NDU-nyt nr. 3 2009

” Vi har i dag ikke overblik over de mest basale ting, når det drejer sig om denne her gruppe.” For nylig måtte Kurt Sørensen bruge finske tal for at lave beregninger på, hvor mange plejehjemspladser der bliver brug for til fremtidens ældre udviklingshæmmede.”

- *Kristeligt Dagblad, 8. oktober*

” Kan vi sammenkøre et register over udviklingshæmmede med det eksisterende kriminalregister, vil vi kunne opfange folk, som er havnet i fængsel, men som ikke bør være det på grund af deres udviklingshæmning.”

- *Kurt Sørensen, overlæge ved Center for Oligofrenipsykiatri i NDU-nyt nr. 3 2009*

” De mentalt retarderede får ikke så meget opmærksomhed, så længe dokumentationen er så svag. Når man ikke engang præcist kan sige, hvor mange udviklingshæmmede der er i Danmark, er det sløjt.”

- *Povl Munk-Jørgensen, dr.med. og professor ved Aalborg Psykiatriske Sygehus, Århus Universitetshospital i NDU-nyt nr. 3 2009*

” En udviklingshæmmede er ikke bare udviklingshæmmede. Han er også skatteyder, henter recepter og bliver indlagt på sygehuset. Ved at kombinere de forskellige registre kan vi få en systematisk viden, som vi kan sammenligne med baggrunds-befolkningen.”

- *Povl Munk-Jørgensen, dr.med. og professor ved Aalborg Psykiatriske Sygehus, Århus Universitetshospital i Kristeligt Dagblad, 8. oktober*

” Når psykiatrien bliver taget op politisk, er det som regel altid med fokus på bedre vilkår. Og det skyldes, at der er nogle forskere og brugere, der har haft data med, når de går i byen for at bede om penge. Jeg kan ikke huske, hvornår udviklingshæmmede på samme måde har været på finansloven.”

- *Povl Munk-Jørgensen, dr.med. og professor ved Aalborg Psykiatriske Sygehus, Århus Universitetshospital i Kristeligt Dagblad, 8. oktober*

” Jeg går ind for at kalde en spade for en spade. Hvis du har cancer, har du cancer, og hvis du er mentalt retarderet,

er du mentalt retarderet. Jeg ser ingen problemer i, at der bliver etableret et register, hvis det kommer til at køre på lige fod med de øvrige registre, som vi allerede har i dag.”

- *Ole Mors, overlæge og professor ved Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister, Jyllands-Posten, 23. oktober*

” Oplysningerne kunne eksempelvis bruges til at vurdere risikoen for at få forskellige sygdomme og se, om der er en sammenhæng mellem overmedicinering og dødsfald.”

- *Ole Mors, overlæge og professor ved Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister, Jyllands-Posten, 23. oktober*

Oprettelsen af et nyt register for udviklingshæmmede kræver et politisk flertal i Folketinget og klare retningslinjer fra Sundhedsstyrelsen.

ANNONCE

DET MENTE LEV DENGANG

LEV-bladet skrev naturligvis flere gange om registrering op gennem 1980'erne. Her er et par pluk fra nogle af artiklerne:

REGISTRERING OG TAVSHEDSPLIGT

Hvad er det da ved ordet registrering, som hos mange af vore medlemmer får det til at løbe koldt ned ad ryggen?

- For det første: den almindelige idealistiske til dels politisk begrundede opfattelse, at vi alle er lige, uanset biologisk eller socialt betingede forskelle og det deraf følgende ønske om at udslutte eller mildne de forskelle, der er, gennem lovgivning af alle former for særlovgivning og registrering.
- For det andet: en, måske særligt hos den ældre generation, forståelig angst for at registre under andre politiske tilstande i riget kunne føre til befolkningshygiejniske foranstaltninger, som kunne medføre en fare for den psykiske handicappede og hans eller hendes familie.
- For det tredje: en fornemmelse af at tavshedspligten hos de grupper, der varetager de handicappedes behandling og vilkår, ikke er tilstrækkeligt sikret.
- For det fjerde: Man forestiller sig, at en samkøring med andre registre vil give anledning til idelig og belastende påmindelser om handicappet f.eks. i en arbejdsituation eller en undervisningssituation.

Indlæg af Birgit Borch-Jørgensen, LEV-bladet, april 1981

REGISTRERING

Landsforeningen Evnesvages Vel er gået ind for, at registret opretholdes, idet det dog forudsættes, "at den registrerede/værgen modtager kopi af de indberettede oplysninger fra registret, og at vedkommende så kan begære sig slettet, hvis det ønskes. I så fald beholder registret kun diagnosen uden navn, cpr. nr. mv..."

Indlæg med titlen "registrering", LEV-bladet nr. 4, 1988

AF SYTTER KRISTENSEN, LANDSFORMAND I LEV ■

Hvad har kræft med intelligens at gøre?

Som nævnt i ovenstående har der den seneste halvanden månedstid været flere artikler, der har handlet om, at mennesker med udviklingshæmning bør registreres. Jeg har også deltaget i denne debat, fordi jeg mener, det er rigtigt, at vi blander os i diskussionen. Vi som organisation har en pligt til at tage del i debatten. Men når jeg udtaler mig, bliver det med baggrund i tidligere tiders holdninger, og så mine egne selvfølgelig, fordi vi ikke i foreningen har drøftet spørgsmålet i meget lang tid.

Jeg ved jo, at vi allerede har mange mennesker med udviklingshæmning, der i en eller anden form er registret, for eksempel i diagnosegrupper. Vi ved, at når et barn med udviklingshæmning første gang skal have støtte via det offentlige, kender kommunen til barnet og dets handicap og har pligt til at følge personen.

I dialogen i diverse aviser/tidsskrifter har jeg flere gange fået spørgsmålet, om ikke jeg synes, det ville være godt eksempelvis at kunne konstatere, om særlige vilkår gør sig gældende for udviklingshæmmede og kræftsygdomme?

Jeg har svaret, at jeg ikke mener, det er muligt at sammenligne mennesker, som har så forskellige livsbetingelser, som mennesker med udviklingshæmning har. Nogle kan magte de allerfleste af dagligdagens gøremål – have et job, køre bil, passe hus og have, tage på ferie osv. Andre skal have støtte til så godt som alle livets forhold, leve i et beskyttet miljø og møder ikke mange andre end sin familie, personale og bofæller.

Og så tænker jeg, hvad har kræft med intelligens at gøre?

Levevilkårene kan have noget med kræft at gøre, men det er jo samfundet, der har valgt, at nogle mennesker skal bo under institutionelle forhold. Men ellers lever mennesker med udviklingshæmning jo som alle andre mennesker.

Men kunne andre overvejelser være betydningsfulde for debatten?

- Hvordan har man tænkt sig, at denne registrering skal foregå?
- Skal den være frivillig?
- Hvilke oplysninger skal tilgå registret?
- Hvem skal have adgang til oplysningerne?

Og mange, mange flere spørgsmål rejser sig i kølvandet på ønsket om dette register.

ULF er kommet med en pressemeddelelse, hvor man tydeligt tager afstand fra registrering. Det må vel veje tungt eller hvad?

Jeg kan ikke svare på spørgsmålene selv, men vil gerne lægge op til en debat om emnet. Så kom endelig med jeres tanker og synspunkter om, hvorvidt det er til gavn for mennesker med udviklingshæmning, at der oprettes et register.

Tanker, ønsker og løfter fra LEVs lands- konference

Mennesker, der kan opføre sig ordentligt,

Mange kommuner har gennemført besparelser på det sociale område, og der er flere i vente. Man kan så spørge sig selv, om det nytter at tage et hverdagsfokus på et til tider anstrengt samarbejde. Ikke desto mindre var dette temaet for LEVs nyligt afholdte konference

AF KITT BOEL, NÆSTFORMAND I LEV ■

Godt 150 deltagere havde fundet vej til LEVs konference "Fra trekantsdrama til samarbejde mellem borger, pårørende og personale", og der var en god blanding af pårørende, mennesker med udviklingshæmning og professionelle. Dette var i sig selv stærkt berigende.

Hjerne og hjerte.

Teater Spektrum satte gang i konferencen på en meget involverende og berørende facon. De udspillede tre scener fra hverdagslivet i et bofællesskab, og inviterede os publikummer ind som aktive deltagere i scenerne. Historien handlede i sin smukke enkelhed om et kæresteforhold, og om en hel del dårlig kommunikation og ansvarsuddragelse fra såvel forælderen og pædagogen. Man fik ligesom ikke lov bare at sidde og være deltager med sit hoved, der var direkte adgang til mere følelsesmæssige oplevelser også. Mange genkendte sider af sig selv og morede sig over at genkende "de andre".

Af de teoretiske pointer i de mere traditionelle faglige oplæg fra henholdsvis Birgit Kirkebæk og Bo Hejlskov hæftede jeg mig særligt ved:

Birgit Kirkebæks vægtning af at lytte til/lægge mærke til det, som mennesket uden verbalsprog selv udtrykker. Og den grundlæggende etiske pointe, at hvis vi overser den kommunikation, bliver det i praksis til, at vi ikke viser respekt for dette menneskes ønsker og behov.

Birgit Kirkebæks betonedede den svære balance mellem tryghed og frihed for den enkelte. At vi i samarbejdet om det individuelle menneskes ønsker, vilje og behov husker, at det netop skal være en balance. For meget frihed giver anledning til ligegyldighed. For meget tryghed kan være kvælende for udvikling. Alle har behov for den følelsesmæssige anerkendelse fra familie og nærtstående.

Også anerkendelse via rettigheder og via politisk og økonomisk solidaritet er en nødvendighed. Anerkendelse af det enkelte menneske.

Bo Hejlskov gjorde ansvarsbegrebet meget centralt. Familier og ikke mindst personale på bosteder har et meget stort ansvar for mennesker med udviklingshæmnings trivsel og udvikling.

gør det

Et ansvar, som til tider dumpes på hinanden, på mennesket med udviklingshæmning eller på samfundet/politikerne med katastrofale følger. Tager man ikke ansvaret, svigter man brugeren. Forældre skal også være klar til at afgive noget ansvar til personalet. Vi skal tage vores eget ansvar og ikke stjæle de andres.

Når man ikke tager ansvaret, kan årsagen være, at man ikke ved, hvad man skal gøre. Er det tilfældet, havde Bo Hejlskov nogle gode ideer til, hvordan vi lærer mere om, hvad man skal gøre – eksempelvis betonede han, at vi kan blive bedre til at give mennesket med udviklingshæmning tid. Tid til at blive klar, når vi forventer noget, tid til at blive færdige med det, de er i gang med. Stille valgmuligheder op, der ikke lægger op til ja og nej, skabe vi-oplevelser. Og en sidste ting: Alle (også mennesker med udviklingshæmning) har lov til at sige NEJ, uanset de ikke kan gøre det på en verbalsproglig måde. For mennesker, der kan opføre sig ordentligt, gør det. Det er omverdenens forventninger, ønsker og krav, der skal justeres ind til et niveau, hvor mennesket har mulighed for at vise, at det kan. Det rykker.

3 ØNSKER 3 LØFTER

Som afslutning på dagen afgav Lisbeth Jensen, formand for ULF, Maria Sonne næstformand for Socialpædagogernes Landsforbund og jeg fra LEV hver et ønske og et løfte:

LISBETH JENSEN, FORMAND ULF

Lisbeth Jensens ønske: At mennesker med udviklingshæmning får individuelt udmålt hjælp efter behov. Nogle får i dag for lidt andre for meget. Der skal stilles krav til os – hvis det ikke sker, bliver vi dovne.

Lisbeth Jensens løfte: Vi vil i ULF fortsætte vores arbejde for øget selv- og medbestemmelse.

MARIE SONNE, NÆSTFORMAND SOCIALPÆDAGOGERNES LANDSFORBUND

Marie Sonnes ønske: For 30 år siden flyttede vi med glæde folk ud af statsinstitutionerne, og vi troede på, at det ville give en anden samfundsholdning. Jeg ønsker

mig, at samfundet har plads til alle og vores forskellighed – i dag er der kun plads til "eliteborgere". Vi er gode til at tilsidesætte konventioner og servicelov, og det får man ikke bøde for – men det gør vi for at køre for stærkt.

Marie Sonnes løfte: Vi vil arbejde for at finde nye muligheder i fællesskab. Vi skal nytænke således at vi får mere fod på de krav og udfordringer, vi står overfor.

KITT BOEL, NÆSTFORMAND LEV

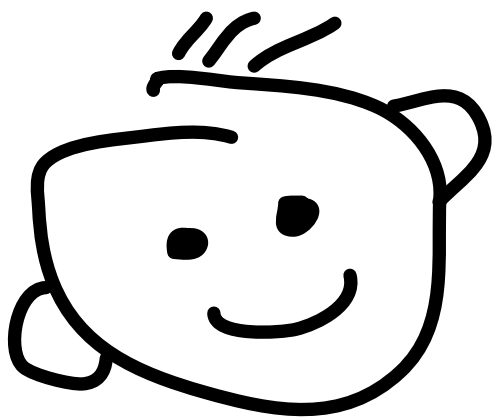
Kitt Boels ønske: At SL vil arbejde for, at der ikke længere er grund til, at den karikatur af en inkompetent pædagog, vi så i formiddags, lever som "historie" blandt pårørende

Kitt Boels løfte: Fra vores side vil vi arbejde for, at der ikke længere er grundlag for, at den karikatur af en omklamrende forælder, vi så i formiddags, lever videre som "historie" blandt pædagoger

Det skal være et LEV-løfte, at vi om ti år ikke har behov for at sætte problemer med trekanten på dagsordenen. Vi skal altså have overstået problemerne, være vores ansvar bevidst. Det skal ske gennem en konstruktiv dialog.

ANNONCE

ANNONCE

AF BIRTE FILSTRUP, LEVS BØRNETERAPEUT,
HUN FORTÆLLER HER OM EN SAG,
SOM HAR GJORT SÆRLIG INDTRYK. ■

Historien om **Jens** på fem år og hans mor

Jens' mor kæmpede i årevis for at få en udredning af sin søn Jens, før man begyndte at målrette en særlig indsats til ham. Hjemmebesøg og rapport fra LEVs børneterapeut var med til at sætte skub i en række foranstaltninger for drengens udviklingsmuligheder. Moren blev pludselig hørt i kommunen

Jeg vil fortælle historien om en mors kamp for sin søns rettilighed til udvikling.

Jens bor alene med sin mor, som er en kærlig og ressourcestærk mor. Moren har et godt socialt netværk både med familien og med gode venner, som støtter og hjælper moren.

Moren var den første, som fik mistanke om, at Jens ikke udviklede sig som andre børn. Det tog rigtig lang tid at overbevise de professionelle om, at der var noget galt. Moren var bekymret for sin drengs udvikling, hun efterspurgte professionel hjælp, men blev ikke hørt. I starten fik moren at vide, at hun så forkert. Der var ikke noget i vejen med hendes dreng. "Han udvikler sig måske lidt langsommere, men det skal nok komme", var svaret.

På mange punkter ligner denne historie andre sager, jeg har været ude for i LEV. Det, der har gjort særligt indtryk på mig i denne sag, er, at fagfolk ikke lytter til forældrenes viden og erfaringer om deres eget barn. I denne sag blev morens nødråb om hjælp gennem flere år totalt overhørt af fagfolk, og morens bekymring for sønnens udvikling blev ignoreret.

UENIGHED BLANDT FAGFOLK

Jens har fra sin tidligste barndom haft funktionsnedsættelse på flere områder, men forskellige fagfolk kunne ikke blive enige om hans proble-

matik og diagnose (autisme, retarderet, sproglige problemer). Dette medførte, at der var usikkerhed og uenighed om, hvilket pædagogisk tilbud der var bedst

for Jens. Skulle det være almen pædagogik eller et specialpædagogisk tilbud. Moren oplevede, at Jens blev kastebold mellem forskellige instanser, som ikke kunne samarbejde. Dette resulterede i ventetid og manglende afklaring af drengens behov.

"De vidste, børnehaven ville miste de ekstra personale-ressourcer, hvis drengen blev flyttet til et andet pædagogisk tilbud, som moren ønskede"

Jens blev visiteret til en almindelig daginstitution. Her udløste han en halv medarbejderstilling ekstra til hele

børnehaven, fordi han var mere ressourcekrævende end andre børn. Den faglige ekspertise til at arbejde målrettet med drengens særlige behov var dog ikke til stede i denne børnehave.

På grund af uenigheden blandt fagfolk, oplevede moren, at hun ikke blev hørt i forhold til de frustrationer og oplevelser, hun havde med sin søn i hverdagen. Moren oplevede, at hun skulle kæmpe og bruge meget energi i forhold børnehavens medarbejdere, som sagde, at de ikke oplevede de samme problemer med drengen i børnehaven. Børnehavens ledelse modsatte sig direkte morens ønske om at få en faglig udredning på sønnen med henblik på et målrettet pædagogisk tilbud, der skulle styrke og fremme hans udvikling til skolestart.

Når børnehavens medarbejdere og ledelsen ikke bakkede op om en faglig udredning, kunne man få den mistanke, at de vidste, børnehaven ville miste de ekstra personaleressourcer, hvis drengen blev flyttet til et andet pædagogisk tilbud, som moren ønskede.

KONTAKT TIL LEV BLEV ET VENDEPUNKT

Da alt var prøvet, og moren fortsat ikke blev hørt i kommunen, henvendte hun sig til LEV – dels fordi tiden gik, uden der skete noget, og dels fordi fagfolk havde forskellige meninger om hendes drengs udviklingsproblematik.

Moren ønskede en beskrivelse af drengens funktionsnedsættelse, ressourcer og udviklingsmuligheder for at få klarhed over, hvad hun skulle gøre for at komme videre med sin søn.

Under og efter mit hjemmebesøg gav moren udtryk for lettelse over at blive mødt af en person, der havde tid til at lytte til hendes samlede historie. En person med faglig indsigt, som kunne støtte og vejlede i hendes videre kamp for at opnå det, hendes søn havde behov for for at kunne udvikle sig så optimalt som muligt.

Et år efter hjemmebesøget kontaktede moren LEV og gav udtryk for stor taknemmelighed. Hjemmebesøget og rapporten var med til at sætte skub i en række foranstaltninger for drengens udviklingsmuligheder. Moren blev pludselig hørt i kommunen. Drengen var blevet visiteret til et specialiseret dagtilbud, hvor kvalificerede fagfolk lavede en individuel målrettet udviklingsplan for drengen ud fra hans egne ressourcer og udviklingsmuligheder. Hjemme havde moren med godt resultat benyttet visuelt støttemateriale til at strukturere sønnens hverdag, som blev anbefalet på hjemmebesøget af LEVs børnerapeut.

HVAD NU HVIS MAN IKKE HAR RESSOURCESTÆRKE FORÆLDRE?

Moren har fra sønnens tidligste barndom vidst, at der var noget galt. Hun har, på trods af mange modsatrettede meninger fra fagpersoner, været stærk og vedholdende og har fulgt sin egen intuition om, at sønnen måtte have en faglig udredning, før man kunne målrette en særlig indsats i forhold til sønnens udviklingspotentialer. Morens styrke gav resultat.

I denne historie har vi heldigvis en dejlig ressourcestærk og handlekraftig mor, som kan kæmpe for sin søns rettigheder. Men det kræver energi. Det er opslidende at kæmpe imod

fastlåste holdninger og meninger fra fagfolk og andre offentlige personer.

Jeg tænker med forfærdelse på de mange børn med særlige behov, som ikke har ressourcestærke forældre. Hvem kæmper deres kamp og støtter forældrene?

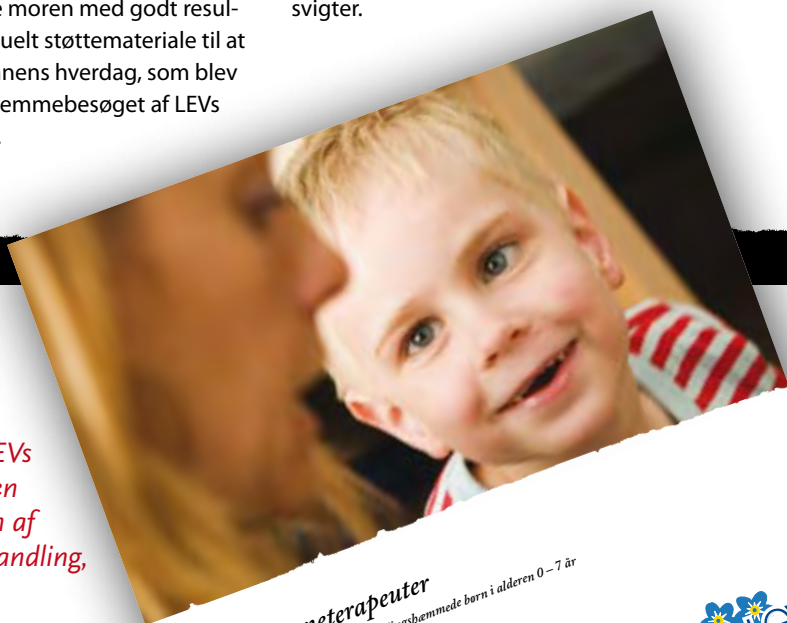
Hvordan sikrer vi os, at børn med særlige behov får de udviklingstilbud, som passer til deres udviklingsmuligheder? LEVs børnerapeuter går ind og støtter og vejleder familien, hvis kommunen svigter.

"Hjemmebesøget og rapporten var med til at sætte skub i en række foranstaltninger for drengens udviklingsmuligheder. Moren blev pludselig hørt i kommunen"

LEVs børnerapeutordning

LEVs børnerapeutordning er en gratis service til LEVs medlemmer med udviklingshæmmede børn i alderen 0-7 år. Der er mulighed for at få hjemmebesøg af en af børnerapeuterne. Terapeuterne foretager ikke behandling, men yder rådgivning til forældrene i hjemmet.

Send dine spørgsmål på mail til boerapeuterne@lev.dk eller ring til Alice Hasselgren, faglig leder af LEVs børnerapeutordning, torsdag kl. 14-16, tlf. 3635 9608.

LEVs børnerapeuter

- en service til forældre med udviklingshæmmede børn i alderen 0-7 år

USA:

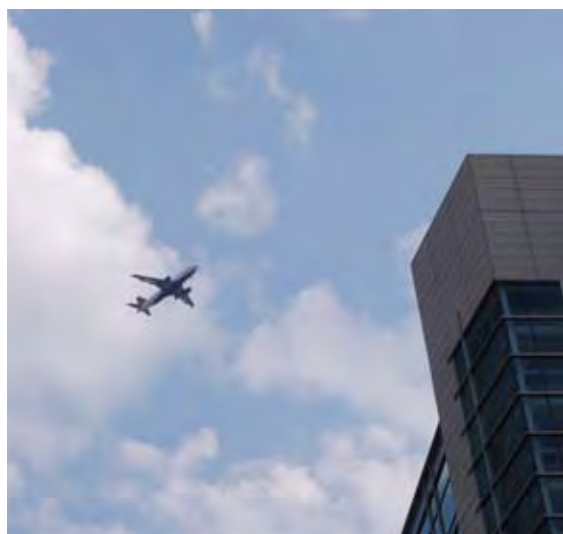
Lifeworks

- Downs syndrom

I USA kan man møde en person med udviklingshæmning, der arbejder med opdatering af sikkerhedsmapper på et atomkraftværk. En anden arbejder i security i en stor international lufthavn. Det handler om at se mulighederne – også i Danmark, hvor udviklingshæmmede på arbejdsmarkedet på det nærmeste er retsløse

Jeg står på strømpe sokker i Minneapolis/St. Paul International Airport i USA. Har lige lagt mit bælte og min håndbagage i kassen, der kører til gennemlysning i security. Har altid følt det lidt ydmygende at gå på strømpe sokker i det offentlige rum, men gør det gerne her, fordi det jo er for min egen sikkerheds skyld. Passerer gennem detektor døren, og der lyder heldigvis ingen bip.

Da jeg skal tage mine ting i kassen, ser jeg en ung mand med Downs syndrom inde i security-området. Han hjælper security-vagterne ved at samle de tomme æsker på båndet og sætte dem pænt tilbage til fornyet afbenyttelse.

sikrer sikkerheden!

Her gør de virkelig noget ud af sikkerheden, for den unge mand udfører et praktisk stykke arbejde, som ellers skulle udføres af vagterne. De uddannede sikkerhedsvagter kan i stedet koncentrere sig om det, som de er uddannet til, og som er deres opgave – at have fokus på sikkerhed, og at der ikke kommer ting ind i et fly, som absolut ikke må være der.

Den unge mand med Downs syndrom er helt sikkert også en medvirkende årsag til, at der ikke er lange køer, men at de rejsende stille og roligt glider igennem deres check i security. Det er tydeligt, at den unge mand med Downs syndrom er stolt af sit arbejde og føler, at det er vigtigt. Det kan ses på hans attitude.

Han har sikkert tidligere arbejdet på et beskyttet værksted og har måske haft en drøm om at blive pilot eller politimand. Det rakte evnerne ikke til, men det blev til noget med både politi og fly, for han er en del af det team, der tager sig af security i en lufthavn. Han har også fået et job, hvor der er et fint match med hans evner, og han udfører et arbejde, der aflaster de uddannede vagter. Han er inkluderet på det almindelige arbejdsmarked og har fået en identitet.

Han er ikke den eneste udviklingshæmmede, der arbejder i lufthavnen. Andre er beskæftiget primært med rengøringsopgaver og med at holde orden i afgangshallerne, hvor vi andre efterlader alskens affald. Han er en af de over 600 udviklingshæmmede, der har fået støtte til at komme ud på det almindelige arbejdsmarked via organisationen Lifeworks.

ANNONCE

Ameriprise Financial – arbejdsplads for udviklingshæmmede

Atomkraftværket

OM LIFEWORKS OG ATOMKRAFTVÆRKET

Lifeworks finder jobbene, der ofte er sammensat af flere forskellige små arbejdsopgaver. Arbejdsopgaver som vi måske finder trivielle eller direkte kedelige, men som vi må udføre, fordi der ikke er andre til at udføre dem. Det er opgaver, som er vigtige og skal gøres, og de passer fint til mange udviklingshæmmedes kompetencer og evner.

Jeg har netop afsluttet et studiebesøg hos Lifeworks og lært om tankerne bag deres arbejde. De finder jobs til udviklingshæmmede, og yder efterfølgende støtte med en af deres jobcoaches. Jobcoaches opgave er at hjælpe med at tilrettelægge arbejdsopgaverne, så de kan udføres af udviklingshæmmede, og så står jobcoachen altid til rådighed for den udviklingshæmmede

eller virksomheden, hvis der er brug for hjælp. I nogle virksomheder er der ansat så mange udviklingshæmmede, at der i hele arbejdstiden er en-to jobcoaches tilstede i virksomheden.

På trods af krise og stigende arbejdsløshed i USA mærkes arbejdsløsheden ikke i samme omfang blandt de udviklingshæmmede medarbejdere fra Lifeworks. Deres arbejde er for værdifuldt for mange virksomheder, og så er det også

af betydning, at de ofte er med til at skabe et mere positivt arbejdsmiljø de steder, hvor de arbejder.

Hos Lifeworks er man meget bevidst om, at virksomhederne ikke blot samarbejder for at få en social profil. De gør det også, fordi det skal kunne ses på bundlinjen. Lad mig bare nævne et eksempel (af de mere opfindsomme) blandt mange. I et større økonomisk rådgivningsselskab åbnes og tømmes alle breve automatisk. Når dette er sket,

gennemgår en ung udviklingshæmmede kvinde alle kuverter på ny og finder årligt oversete checks i kuverterne, der samlet udgør store beløb. Checkene ville normalt blive makuleret og en proces iværksat, der ville betyde,

at kunden blev rykket (og sikkert også blev sur). Udgifterne til dette ville langt overstige det, det koster at have den udviklingshæmmede kvinde til, som en af sine opgaver, at gennemgå kuverterne.

Under mit besøg hos Lifeworks besøgte jeg flere virksomheder, hvor de udviklingshæmmede løste opgaver med kopiering, intern postfordeling, postforsendelse, makulering og budtjeneste – for blot at nævne enkelte af det

Under mit besøg hos Lifeworks besøgte jeg flere virksomheder, hvor de udviklingshæmmede løste opgaver med kopiering, intern postfordeling, postforsendelse, makulering og budtjeneste

Opdatering af sikkerhedsmanualer på atomkraftværket er også et arbejde for udviklingshæmmede.

mangefold af arbejdsopgaver, som løses med støtte fra Lifeworks jobcoaches.

Jeg besøgte også atomkraftværket nær Hastings, hvor udviklingshæmmede blandt andet opdaterer mapper med værkets sikkerhedsmanualer. For at se det lige ud så forstår de ikke indholdet eller kan slet ikke læse det, men de kan forstå de markeringer, der viser sidetal i mapperne. De udgør altså absolut ikke en sikkerhedsrisiko.

Jeg er opløftet af alt det, jeg har set hos Lifeworks!

Der er heldigvis også udviklingshæmmede i Danmark, som har fået en plads på arbejdsmarkedet.

UDEN RETTIGHEDER I DANMARK

Jeg kommer hjem og læser min daglige avis Politiken. Ser at der er faldet en dom i landsretten, der fratager alle udviklingshæmmede, der er i beskyttet beskæftigelse, retten til sygedagpenge. Ser også i overskriften at beskyttet beskæftigelse ikke er arbejde, men en social foranstaltning. Så fik vi ligefrem både en dom og en ministerudtalelse på, at udviklingshæmmede ikke regnes i arbejdssammenhæng.

Mange af de beskyttede værksteder gør et stort arbejde med at inkludere udviklingshæmmede på det almindelige arbejdsmarked. En af vejene er at flytte den beskyttede beskæftigelse fra institutionelle rammer på et beskyttet værksted til beskyttet beskæftigelse i en almindelig virksomhed. For nogle er dette den videre vej til et job med løntilskud efter arbejdsmarkedslovgivningen.

Lønforholdene på de beskyttede værksteder har altid været præget af tilfældigheder. Der har og hersker fortsat nærmest retsløse tilstande for brugerne

af den beskyttede beskæftigelse. I det tidligere Vestsjællands Amt var der lige så mange forskellige aflønningsformer, som der var beskyttede værksteder, og det var ikke alle steder, at der blev udbetalt feriepenge eller sygedagpenge. Aflønning og rettigheder havde en nær sammenhæng med økonomien på det enkelte værksted.

I dag er det fortsat sådan, at lønnen stort set fastsættes ensidigt af det enkelte beskyttede værksted eller af kommunalbestyrelsen. De udviklingshæmmede

har ingen lønmodtagerrettigheder og ingen faglig organisation til at bakke sig op. Senest har vi set en kommune, der ønskede at hente en besparelse ved at give udviklingshæmmede den absolutte minimumsløn for beskyttet beskæftigelse uden skelen til den enkeltes produktionsevne. Der er også talrige eksempler på, at udviklingshæmmede betaler mere for at transportere sig til arbejde, end de tjener ved beskyttet beskæftigelse.

Grundlæggende er sigtet at sikre rettigheder og normalisering af arbejdsmarkedsvilkårene for en gruppe af borgere, der gerne vil og kan arbejde

DEN GLEMTE ARBEJDSKRAFT-RESERVE

Danmark har en kæmpe arbejdskraftreserve blandt de udviklingshæmmede, der arbejder på de beskyttede værksteder. De producerer og skaber merværdi på de beskyttede værksteder, og de løser i stigende omfang opgaver i almindelige virksomheder. Hvorfor skal de ikke regnes som en del af den danske arbejdsstyrke? Hvorfor skal de ikke have samme lønmodtagerrettigheder som alle andre?

Hvorfor skal vi ikke benytte os af mulighederne for at udnytte en parkeret arbejdsressource, der kan aflaste dem med mere specialiserede uddannelser og kompetencer i en nær fremtid, hvor vi kommer til at mangle arbejdskraft?

Løsningen ligger nærmest lige for. Langt de fleste udviklingshæmmede i beskyttet beskæftigelse har i dag en førtidspension, som er deres reelle eksistensgrundlag. Via beskyttet beskæftigelse kan de have en mindre supplerende indtægt/løn. De er som nævnt lønmæssigt nærmest retsløse. Opnår de et job med løntilskud i en almindelig virksomhed, opnår de lønmodtagerrettigheder og bliver dækket af en overenskomst.

Det kan være i en kantine, et supermarked, en café eller i en produktionsvirksomhed.

Som udgangspunkt for en reform kunne følgende indgå:

- En nydefinering af de beskyttede værksteders opgave så formålet bliver at sikre en placering af de udviklingshæmmede på det almindelige arbejdsmarked og ikke en institutionel og segregeret opbevaring af en gruppe borgere med handicap
- at udviklingshæmmede kan bevare den fagligt kvalificerede støtte, de i dag modtager på de beskyttede værksteder, også når de får et arbejde på det almindelige arbejdsmarked
- at alle udviklingshæmmede i beskyttet beskæftigelse, uanset om de arbejder på beskyttet værksted eller i en almindelig virksomhed, får en ansættelse, som svarer til det, der gælder for job med løntilskud (overenskomstdækket)
- at der skabes en ret til at stille sin pension i bero, så udviklingshæmmede, der ikke længere kan eller vil arbejde, bevarer deres forsørgelsesgrundlag ved en udtræden af arbejdsmarkedet
- at der gives betydeligt udvidede muligheder for at yde løntilskud til arbejdsgivere, der ansætter udviklingshæmmede i job med løntilskud

- at der generelt ses på, hvorledes de udviklingshæmmedes adgang til arbejdsmarkedet kan fremmes, så også denne gruppe borgere får mulighed for at realisere deres drømme om et inkluderet arbejdsliv.

Ovenstående kan for nogen måske virke lidt for teknisk, men grundlæggende er sigtet at sikre rettigheder og normalisering af arbejdsmarkedsvilkårene for en gruppe af borgere, der gerne vil og kan arbejde.

KOM SÅ I GANG

Lad det være sagt med det samme, at det her ikke nødvendigvis behøver at koste en Storebæltsbro. Hvis økonomer fra Beskæftigelsesministeriet og Socialministeriet satte sig ned og regnede på det rent samfundsøkonomisk, ville de sikkert få røde ører over ikke at have bragt det i forslag for længe siden. Det ville både understøtte regeringens arbejdsmarkedspolitik og sikre rettig-

hederne for en gruppe, der mere end andre er omfattet af den FN konvention, som Folketinget netop har ratificeret: "Deltagerstaterne anerkender retten for personer med handicap til at arbejde på lige fod med andre, hvilket omfatter retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som de selv frit vælger eller påtager sig på et arbejdsmarked og i et arbejdsmiljø, der er åbent, inkluderende og tilgængeligt for personer med handicap. Deltagerstaterne skal sikre og fremme virkeliggørelsen af retten til arbejde, herunder for personer, der får et handicap i forbindelse med deres beskæftigelse, ved at tage passende skridt, herunder gennem lovgivning."

Lad os også få noget life works for udviklingshæmmede i Danmark! Lad folk med Downs syndrom og andre udviklingshæmmede få en plads på arbejdsmarkedet blandt os andre. Lad os gå fra ord til handling!

SE OGSÅ

www.lifeworks.org

www.euse.org

www.eusedenmark.dk

ANNONCE

PRINCIPAFGØRELSE:

Forældre har ret til 100 procent fripladstilskud

Ankestyrelsen har i en principafgørelse fastslået, at en kommune ikke kan nøjes med at give 50 procent i fripladstilskud til et barn i et specialtilbud med henvisning til, at barnet også har et pasningsbehov

Kort om sagen:

Sagen drejer sig om en mindre dreng, som er optaget i en specialbørnehave. Drengen lider af infantil autisme.

Kommunen havde truffet afgørelse om, at der ikke længere kunne ydes 100 procent fripladstilskud til drengen, da han også havde et pasningsbehov. Kommunen gav 50 procents fripladstilskud, da kommunen vurderede, at drengen ikke var optaget i dagtilbud alene eller udelukkende af behandlingsmæssige årsager, men også fordi han havde et pasningsbehov.

Det sociale nævn stadfæstede kommunens afgørelse med den begrundelse, at nævnet ikke fandt grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der for drengens vedkommende ikke var tale om, at han var i institution udelukkende af behandlingsmæssige grunde, men også fordi forældrene havde et pasningsbehov i forbindelse med erhvervsarbejde udenfor hjemmet.

KLAGEN

Forældrene klagede over nævnets afgørelse.

I klagen til Ankestyrelsen var det anført, at forældrene tidligere havde modtaget 100 procent tilskud til drengen i specialinstitution.

Det var endvidere anført, at drengen var visiteret til specialinstitution på grund af sin betydelige funktionsnedsættelse, og at det var korrekt, at forældrene også havde et pasningsbehov, men at de ikke mente, at det betød, at de ikke kunne få 100 procent tilskud i et specielt dagtilbud.

AFGØRELSE

Ankestyrelsen ændrer og hjemviser sagen til kommunen, som skal foretage en konkret vurdering af, om drengen alene eller hovedsageligt er optaget i det særlige dagtilbud af behandlingsmæssige årsager, eller om optagelsen i det særlige dagtilbud er sket på et andet grundlag end det behandlingsmæssige.

Der er ikke hjemmel i lovgivningen til alene at yde 50 procent tilskud til ophold i et særligt dagtilbud med den begrundelse, at forældrene også har et pasningsbehov

Reglerne i dagtilbudsbekendtgørelsens § 41 om, at der ydes tilskud på 50 procent af forældrebetalingen, når et barn med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne af behandlingsmæssige grunde har ophold i et dagtilbud, knytter sig til den situation, at et barn er optaget i et almindeligt dagtilbud af behandlingsmæssige årsager, og kan således ikke benyttes i den situation, hvor barnet er optaget i et særligt dagtilbud kombineret med et pasningsbehov.

Læs hele principafgørelsen på www.ankestyrelsen.dk/afgoerelser/principafgoerelser/ (søgeord: fripladstilskud)

ANNONCE

Rejseforsikring – det er vigtigt!

Skal du rejse på ferie, er det vigtigt, du har dine forsikringer i orden. Læs derfor nedenstående før du bestiller din rejse.

Har du tegnet en Boforsikring igennem HANDI Forsikringsservice, har du automatisk Verdensrejse-dækning på din forsikring. Den omfatter blandt andet:

- Sygebehandling
- Hjemtransport
- Sygeledsagelse
- Rejseafbrydelse
- Erstatningsrejse
- Evakuering
- Akut krisehjælp
- Bagageforsinkelse

Verdensrejsedækningen dækker på ferierejser af op til 45 dages varighed – i hele verden inklusiv Danmark.

Skulle du blive syg, inden rejsen begynder, har du ingen mulighed for at få erstattet rejsens pris, medmindre du har købt en Afbestillingsdækning (Rejseplus).

Hvis du vil høre mere om, hvordan du er dækket, når du skal på ferie, så kontakt HANDI Forsikringsservice på telefon 3635 9640.

Du kan få flere råd om forsikring og sygdom i forbindelse med rejser hos Forbrugerrådet – www.forbrugerradet.dk – søg på forsikring.

Hjælperforsikring
TIL DIG, DER ER TILKENDT
Borgerstyret Personlig Assistance

Hjælperforsikring
TIL DIG, DER ER TILKENDT
Borgerstyret Personlig Assistance

PJECE OM HJÆLPER- FORSIKRINGER

HANDI Forsikringsservice har fået lavet en pjeces om Hjælperforsikringen til dig, der er tilkendt Borgerstyret Personlig Assistance. Pjecen kan rekvireres på telefon 3635 9640 eller downloades på www.handiforsikringsservice.dk

HANDI
Forsikringsservice

HANDI
Forsikringsservice

Lev
udvikling for
udviklingshæmmede

CODAN

Dette er historien om at få en åndssvag pige i 1920'erne. I kapitel 1 fortalte Anna Johanne Riise om alle de tanker, hun gjorde sig, da det viste sig, at hendes førstefødte datter, Else, var "åndssvag". I dette kapitel kommer Elses søster til verden. Det er naturligvis en stor glæde for familien, men det gør ikke nødvendigvis livet lettere. 3. og sidste kapitel følger i LEV 8. Når hele historien har været bragt, kan den ses i sin fulde længde på LEVs hjemmeside.

SKREVET AF ANNA JOHANNE RIISE I JANUAR-FEBRUAR 1953 ■

Kapitel 2

En Mor fortæller

Vi havde opgivet at faa flere Børn. Derfor kunde vi næsten ikke fatte den store Lykke, da jeg var gravid for 3. Gang med 8 Aars Mellemrum. Af Naturen er jeg Optimist, mange Gange har jeg maattet nøjes med Glæden forud for noget, jeg ventede mig meget af – men den Glæde kan heller ingen tage fra mig. Og dette, at vi for 3. Gang ventede et Barn, troede jeg saa sikkert, var et Tegn fra Vorherre paa, at vi ville faa Glæden at eje et sundt og velskabt Barn.

Da Tiden nærmede sig, fortalte vi Else, at hun snart fik en lille Bror eller Søster. Det var hun meget spændt paa. Vi talte om det hver Dag, hvordan hun skulde hjælpe Mor med at køre Barnevognen, og som de to skulde lege. Vi glædede os alle 3 til den store Begivenhed skulde ske.

Denne Gang ville jeg føde hjemme. Vorherre raadede, hvor jeg saa var, og en Fødsel er for det meste en naturlig Ting. Den samme Doktor (Nis Linnet) og Jordemor (Fru Steffensen) assisterede, som da Else blev født, bistaet af min gode Veninde, som var forhenværende Sygeplejerske (Anna Bogø).

Else blev sendt til Familien, da Veeerne begyndte. Fødselen forløb ganske normalt. Det blev en lille Pige, der kunde græde højt, som det skal være, naar Kræfter og Sundhed er medfødt. Doktoren efterså hende meget grundigt, førend han med Glæde i Stemmen sagde: "En velskabt Bondepige – jeg er helt sikker derpaa – Hjertelig til Lykke".

Flaget gik til Tops for at fortælle om den store Glæde, der var givet os. Jeg var ved at sprænges af Lykke og Taknemlighed. Da Else kom hjem og saa sin Lillesøster, maatte hendes Far holde paa hende, hun gik helt Amok af bare Glæde. Vi havde for længst vænnet os til hendes Fagter og Hyl, det hørte med i vor daglige Tilværelse.

Vi oplevede derefter et lykkeligt Aar med vore to Piger. Den lille udviklede sig normalt, og Else var glad for Lillesøster, troede vi da – indtil hun en Dag pludselig siger: "Skal vi ikke kvæle hende, Mor?" Jeg blev lamslået og forfærdet ved at tænke paa, hvad der kunde være sket. Stakkels Else var jaloux.

Jeg følte lige stor Kærlighed for begge mine Børn, men den lille krævedes jo at bæres af Mor – og pusles om – leges med og kæles for. Else fik da ogsaa sine Knusture og Kærtegn af Mor – men alligevel. Og Gudskelov hun sagde det til mig, førend det var for sent. Else havde flere Gange sagt – Mor, flyt det eller det, for ellers river jeg det ned – hun sagde det altid, saa jeg kunde afværge Katastrofen. Derefter var hun rolig igen.

Der var en forværring i hendes Tilstand, men vi tænkte aldrig paa, at hun tænkte paa at gøre Lillesøster Fortræd, hun var jo ellers saa glad for hende og kælede med den lille.

Derefter turde vi ikke beholde Else. Vi kunde ikke forsvare det overfor det raske Barn. Vi maatte tale med Doktoren og bede ham hjælpe os, som han flere Gange havde tilbudt. Det var svært, men uundgåeligt.

Det varede 2 Maaneder, før der var Plads paa et Hjem. Den Tid var streng for os. Else blev stadig mere urolig – hun raabte mange Gange om Dagen: "Flyt Mælkekanden Mor, for ellers vælter jeg den". Hun klamrede sig til mig, for hun vilde ikke gøre Ulykkerne, men kunde ikke lade være. Hun rystede af Angst for at gøre det, for saa pludselig at rase og vælte og rive itu, hvad hun kunde faa fat paa. Jeg bar den lille på Armen hele Tiden og maatte kæmpe med den store, som var 12 Aar. Else var stærk, når Raserianfaldene kom, saa det var kun lige, jeg kunde klare mig.

Vi fandt paa at rydde et lille Værelse, hvor Vinduet sad ret højt. Der puffede jeg Else ind, naar hun var værst. Naar Anfaldet var ovre, lød det: "Mor, nu er jeg god igen – luk mig ud, jeg gør det aldrig mere". Det Løfte kunde Else selvfølgelig ikke holde. Vi vidste, det var hendes Sygdom, der var Skyld i de Anfald. Hun led selv saa meget derved. Hun kæmpede for at lade være, klamrede sig til Mor for at faa Hjælp til ikke at gøre det. Min Mand og jeg skiftedes til at vaage og sove den sidste Tid Else var hos os.

En Dag kom der Besked fra Doktoren, at nu var der Plads paa et Børnehjem i Sydsjælland. Vi havde søgt Else ind paa Ebberødgaard, men det vilde tage lang Tid.

Det blev min Mands tunge Pligt at aflevere Else. Jeg glemmer aldrig hans sammenbidte Ansigtstræk ej heller Elses lille vinkende Haand, da bilen kørte ud af Gaarden – hendes Farvel til Barndomshjemmet, som jeg vidste hun aldrig mere vilde se. For mig føltes det, som om jeg begravede Else levende. Det havde ikke været saa svært, om det havde været Kirkegaarden. Jeg vilde have takket Gud, om han havde kaldt hende hjem til sig den gang.

Jeg tror alle har en Sjæl også de aandssvage og derfor maa Guds Rige høre dem til ligesom de smaa Børn.

Lillesøster trak mig i Kjolen og rakte sine smaa Arme op efter Mor, som skulde tage hende op. Min lille Skat vilde trøste Mor, som græd. Hun var min største Trøst og Glæde. Det var som nogen hviskede: "Vorherre gav Jer dette Barn for at hjælpe Jer gennem denne store Sorg".

Vi turde ikke besøge Else, før hun var faldet lidt til. Plejemor skrev, at det gik udmærket. Else var glad i mellem de andre

Børn. En Veninde, som tit havde taget sig kærligt af Else, tilbød at tage derover. Det kunde ikke give Else Hjemve, som var det os, der kom. Jeg var meget taknemlig for hendes Tilbud og spændt paa, hvad hun havde at berette. Men det var, som Plejemor skrev – Else følte sig glad og tilfreds. Da hun havde været der i 2 Maaneder, dristede vi os til at tage Turen. Else var henrykt for at se os og vise os Haven, der førte ned til Stranden, hvor Børnene daglig fik Lov til at bade under Plejerskers Opsyn. At pjaske i Vand var en stor Fornøjelse for Else, saa det gjorde os godt at se, det kunde lade sig gøre.

Vi fik et pænt Indtryk af "Ørnehøj", som Hjemmet hed. Det laa i smukke Omgivelser nær Skov og Strand. Plejemor var venlig og viste os rundt, alt medens hun fortalte.

Der var cirka 50 Piger op til 14 Aar, – men der var kun én Afdeling, saa de gik alle sammen, hvilket krævede, at de helst skulde være nogenlunde ens i Udvikling. Vi gruede mest for at sige Farvel til Else. Hun sagde nemlig straks, da hun saa os: "Hvorfor sagde Far ikke Farvel til mig, da han fulgte mig hertil?"

Vores Frygt for Afskeden viste sig ogsaa at slaa til. Else græd og tiggede om at komme med hjem. Det var det sværeste for os. Vi kunde jo ikke opfylde hendes Ønske, men vi lovede at sende hende en Pakke med gode Sager, saa snart vi kom hjem. Det var den eneste Trøst, vi kunde give.

Mon ikke vi besøgte Else 3-4 Gange på "Ørnehøj", og hver gang vi sagde Farvel, tiggede hun om at komme med hjem. Det gjorde Besøgene saa triste.

Vores Overraskelse var stor, da vi en Dag modtog Brev fra "Rødbygaard", at vores Datter Else Riise, var anbragt der. Det

havde vist sig, at hun var for daarlig til at være på "Ørnehøj", og da der stadig ikke var Plads på "Ebberødgaard", maatte det bliver der, hvor Pladsen var.

Vi sendte Smaapakker med Godter vedlagt en kærlig Hilsen fra os derhjemme til Else. Det eneste vi kunde glæde hende med. Da der var gaaet et par Maaneder efter, hun var flyttet, tænkte vi paa at besøge hende og regnede med, hun var faldet lidt til Ro i de for hende atter nye Forhold.

Med de Tidens daarlige Forbindelser pr. Tog, kunde vi ikke gøre Turen paa én Dag, og da vi ikke ret godt kunde være saa længe væk, lejede vi en til at køre for os. "Rødbygaard" bestod af mange Huse, saa mange, at det var en hel lille By for sig. Her boede jo ogsaa et helt lille Samfund for sig inddelt i mange forskellige Grader, som de aandssvages Tilstand nu udartede sig.

Paa lang Afstand saa man den høje Køkkenskorsten. Der var smukke Ejendomme til Lægerne, samt flere pæne Huse til Funktionærboliger. Tillige de mange Afdelinger for Hjemmets

"Skal vi ikke kvæle hende, Mor?" Jeg blev lamslået og forfærdet ved at tænke paa, hvad der kunde være sket

FAMILIEN RIISES BLÅ BOG

Anna Johanne Riise (18.03.1900 – 22.05.1984) blev født Staunstrup i Lundby Stationsby på Sydsjælland. Hun blev viet i Næstved den 18.11.1923 til Hans Thomsen Riise (23.03.1900 – 27.06.1986), født på Skovgaard på Bogø. De traf hinanden på Rødkilde Højskole i 1921.

I 1925 købte de gården Billegaard på Østerskov på Bogø. Det var en ret gammel gård, men med flid og sparsommelighed fik de udskiftet en ydermur ad gangen. De solgte den i 1960 og flyttede i et lille hus i Bogø by. De kom på Gammelshjemmet i Damsholte på Møn i 1982, hvor de også døde.

Else Riise blev født 30.06.1925 og døde 79 år gammel i 2004. Elses søster Janni blev født i 1936.

Patienter eller Alumner, som de kaldtes. De var delt i Mands og Kvindeafdelinger. Hver Afdeling havde sit Bogstav. De laa delt med Veje mellem Husene og pæn Beplantning med Buske. Baghaven var Haveanlæg. Hver Afdeling havde sin Plads at færdes paa med store velholdte Plæner og Gange omgivet af dejlige grønne Hække, der foruden at lune, skilte hvor hver Afdeling hørte op. Flere Steder var der Gynger til Tidsfordriv for de Børn, som forstod at bruge dem. Else var anbragt paa Afdeling I. Vi ringede paa spændt ventende paa, hvordan hun tog de nye Forhold.

En venlig Plejerske modtog os med et: "Velkommen". Et Øjeblik efter kom Elsepigen leende og fægtende paa sin Maade, men glad for at se os, og vi fik Knusetur paa Omgang. Plejemor viste os rundt. Sovesalen var meget stor. Jeg kan ikke huske, hvor mange Senge, der stod, men alt var skinnende rent. Det lignede en stor Hospitalsstue.

Opholdsstuen var med solide Borde og Bænke, der stod fast. Alt Service var emaljeret, det var, som det passede for Børnene, intet som de kunde ødelægge. Else var også faldet lidt til Ro. Dette, at der ikke var noget, hun kunde vælte eller ødelægge, var godt for hende.

Alle Pigerne var ens påklædte i blåstribede Kjoler. Det varede længe, førend jeg vænnede mig til det, men det var dog saa underordnet, de var alle saa rene og velpassede. Da det var en dejlig Sommerdag, var Børnene ude i Haven, hvor vi ogsaa kom ud. De stimlede sammen om os. Heldigvis havde jeg en Pose Bolsjer at dele ud af. Det gør altid Lykke.

Vi havde vænnet os til at se paa Elses Udseende og til hendes forskellige Fagter i de Aar, hun var Hjemme. Fremmede har sikkert set hende, som vi nu saa paa disse Piger. Nogle savlede, andre var skæve, flere Mongoler imellem med andre Udtryk, hvor saa lidt Intelligens var at spore. Jeg syntes, de var saa

uhyggelige at se paa og forstod ikke, at Fremmede kunde tage den Opgave at passe disse Stakler. Det var noget helt andet, naar det var ens eget Barn. Vi fik Lov til at tage Else med i Byen. Først blev hun pyntet med en fin Søndagskjole, og vi kørte en tur til Stranden, hvor vi spiste medbragt Smørrebrød. Else var saa lykkelig for at køre Bil, det skete jo kun, naar Far og Mor kom. Vi var ogsaa paa Konditori at drikke Kaffe, og Far maatte traktere med flere Ispinde, som var Elses det aller bedste.

Det havde været en god Dag for Else. Vi ønskede at kunde se til hende noget tiere, men det var ret dyrt for os at leje Bil – saa det kunde ikke blive til mere end to Besøg om Aaret. Da vi afleverede Else og sagde Farvel, spurgte hun om, hvornaar hun maatte komme Hjem, men for første Gang græd hun ikke ved Afskeden. Hun stod med sin nye Plejemor i Haanden og vinkede til os.

Hver Gang efter de første Besøg følte jeg mig saa trist i Sindet i flere Dage. Det var saa tungt at tænke paa, at Else hørte hjemme mellem disse Stakler, som jeg fandt saa uhyggelige at se paa.

Jeg kunde efterhånden se, at Else befandt sig bedre der end herhjemme. Omgivelserne passede til hendes Tilstand, og i mange Maader var hun roligere. Kammeraterne passede

ogsaa, det er bare saa svært for en Mor at se, vi er saa tilbøjelige til at tro bedst om vores Barn.

Det var vist godt et Aars Tid efter vort første Besøg paa "Rødbygaard", at Else blev flyttet til Afdeling H. En lignende Afdeling som I. Men Else var nu saa gammel, at hun hørte til det Hold, som var der. Det er vanskeligt at bedømme en aandsvags Alder. Det opdager man, ved at spørge derom. Som regel ser de ældre ud, end de er. Her var enkelte, som var helt op i Halvfjerdsene. En af dem gik altid med en Kludedukke knuget ind til sig. Kunne en af de andre se sit snit til at tage Dukken fra hende, gjorde hun det.

Jeg kunde efterhånden se, at Else befandt sig bedre der end herhjemme. Omgivelserne passede til hendes Tilstand

Anna Johanne, Else og Hans Thomsen Riise

Else, familien og plejemor

Paa denne Afdeling saa de nærmest ud, som hvor Else kom fra. Jeg havde lært, at det var ingen Sag, saa længe Else var lille, jo større hun blev, des vanskeligere blev det, jo værre tog det hele sig ud. Efterhaanden følte jeg ingen uhygge ved Pigernes Udseende. Jeg syntes, de var helt søde og rørende, naar de raabte: "Goddag Else Riises Mor". Der skulde saa lidt til for at glæde dem. Et par Glansbilleder, nogle Julekort. En var henrykt for at træde Perler osv.

De, der saa raske nok ud til det, kom med paa Travetur ledsaget af en Plejerske. De Mandlige Alumner af en Plejer. Det var et dagligt Syn i Rødby-Havns Gader. Der var ingen stirrende Øjne af den Grund, heller ikke naar Besøgende, Paarørende havde en Patient med i Byen.

Mon der var ret mange, der vidste, hvad Aandsvageanstalten gjorde for de Mennesker, der havde deres Hjem inden for disse Mure? Der holdtes aarlige Udflugter med Toget til Nykøbing F. for at se Zoologisk Have og mere. "Rødbygaard" havde ogsaa Biograf for de, som var raske nok til at være med der. For ikke at tale om Juleaften med Juletræ, Gaver og Godter til alle. Der gjordes et Kæmpearbejde hvert Aar for at gøre Julen saa festlig som muligt. Det varede længe, før jeg kendte noget til dette. Vores Else var for daarlig til at være med. Dog saa hun Biograf enkelte Gange de første Aar. Men dels ved at tale med Plejerskerne samt bruge mine Øjne, fik jeg mere Forstaaelse af mangt og meget.

Da jeg havde hørt om dette, fik jeg den Tanke at skrive til Plejemor, om det kunde lade sig gøre at holde lidt Fødselsdagsfest for Else med Kaffe og Kager, hvad hun syntes? Paa vores Regning naturligvis, men det var jo et ekstra Arbejde for Plejerskerne. Vi fik det smukkeste Brev fra Plejemor. Det vilde være dem en stor Glæde, at lave til til vi kom.

Else fik en stor Bold i Fødselsdagsgave. Det var efterhaanden blevet en Tradition, som gjorde lige stor Lykke og voldte ingen

Fortræd. Hvor var det morsomt at se Pigernes Glæde over ekstra Kaffe og Kager. Else sad i mellem Far og Mor. Lillesøster var ogsaa med.

Bordene var pyntet med Flag og Blomster i Massevis. Plejemor og Plejerskerne var naturligvis ogsaa med. Og saa kom Overraskelsen, som Plejemor havde fundet paa. Det var blinde Valdemar (en Alumne) med sin Harmonika, der blev ført til Bords.

Nu vidste Pigerne, at de fik Musik og Sang, for ingen kunde spille og synge som Valdemar. (Han har for resten været hørt i Radioen for et par Aar siden). Pigerne var ivrige efter at komme til at danse, saa vi maatte ikke være alt for længe om at drikke Kaffe.

Det var et herligt Syn, baade til at le og græde over. De fleste dansede bedst paa bare Fødder. Jeg husker en lille en, hun dansede

hele Tiden Solo – for de Fakter, hun kunde gøre – prikke sig selv i baade Hoved og Hale, vrikke, dreje osv. Hun var den fødte Komiker, skønt hun var aandssvag. Pludselig kom en af de gamle, som ikke kendte Dansens Glæde. Hun trak mig i Ærmet, medens hun sagde: "De skaver sig som Idioter". Samme gik ustandselig og rettede paa Tøjet af dem alle sammen. Alt skulde sidde saa akkurat. Det har været hendes Kompleks. Ved siden ad Valdemar sad en næsten køn Pige, Ella med sine store brune Glasøjne, der intet kunde se, men hun kunde synge noget saa smukt.

Sammen nød de to blinde Sangens og Musikkens Glæde. Man glædede sig over, at denne store Gave var givet disse to, som ogsaa var aandssvage. Flere af Pigerne, ogsaa vores Else sagde: "Det er saa synd for Ella og Valdemar, de kan slet ikke se".

De følte, at de havde et stort Gode, som var nægtet disse to Stakler. Pigernes urolige skelende Øjne udtrykte stor Medfølelse.

Jeg havde lært, at det var ingen Sag, saa længe Else var lille, jo større hun blev, des vanskeligere blev det

ANNONCE

Else og familien

Else

Jeg vil her indskyde, at en Fødselsdag paa "Rødbygaard" ikke gik ud paa Aften men Dag og begyndte med, at Fødselsdagsbarnet fik Lov til at ligge længere om Morgenen og faa Morgenbakke paa Sengen til dem, der kunde klare det. Tillige fik de Tilladelse til at være en Time længere oppe, og de blev pyntet med deres Gaa i Byen Tøj.

Det mest rørende om at glæde et Fødselsdagsbarn, som jeg har hørt fortælle, var om en Mandlig Patient. Hans største Lyst – en Trang han ikke kunde bekæmpe, var at trævle alt strikket op. Paa hans Fødselsdag blev der lagt en hel Masse kasserede Strikkesager ind til ham. Han var den Dag fri for sine Luffer, og han trak i Traadene, mens han skreg sin Jubel ud.

Jeg opdagede en Ting til, noget der gjorde mig glad. Det var de samme Piger, som hele Tiden dansede med hinanden, og de, som saa til, holdt sig ogsaa sammen. Det var ligesom, de delte sig i Venindehold – 2-3 stk sammen. Else sad mellem os hele Tiden, da hun ikke kunde være med at danse, men det morede hende at se paa og vide, det var hendes Fest. Vi spurgte hende lidt ud og fik at vide, der var to Piger, som hun altid fulgtes med til daglig.

Hvad de siger til hinanden er uden Betydning og Mening, men dette at de kan føle Kammeratskab og gaa med hinanden under Armen, er med til, at de føler, som de hører sammen og har fælles Hjem. De trøster hinanden, naar en er faldet og har slaaet sig. Det har jeg for øvrigt ogsaa selv set flere Plejersker gøre, samt give dem et lille Klap (som hængte ved Plejerskens Arm). De er venlige og forstaende, man kan se, de holder af disse Evnesvage Stakler, som er betroet dem. Man kan ikke forlange, de skal have en Mors Kærlighed og Trang til at vise sine Følelser ved Kærtegn.

Naar vi sender vore raske Børn ud i Livet, kan vi jo heller ikke daglig holde dem i Haanden eller give Godnatkysset. Ogsaa med dem er det allerdejlignst, saa længe de er mindreaarige og helt vore egne. Det er dog egoistisk tænkt, for Livet skal jo leves og forstaas.

Else var paa Afdeling H i flere Aar, og vi besøgte hende et Par Gange aarligt. Fødselsdagen blev hvert Aar fejret som fortalt til lige stor Glæde for alle. De sidste Gange havde Else slet ikke spurgt om at komme med Hjem. Naar det sædvanlige Program var overstaaet, længtes hun ligefrem efter, at vi skulde køre, saa hun kunde vise frem, hvad vi havde givet hende og fortælle Kammeraterne om Turen i Byen.

Plejemor, som vi efterhaanden var godt fortrolig med, syntes Else var nogenlunde ens. Der kunde være urolige Perioder med at rive Tøj itu, men de var sjældne. Det var ikke saa svært mere at vide Else paa Hjem. Hun havde det virkelig bedre der end hjemme hos os. Jeg forstod nu, hvorfor vores Doktor saa ofte havde foreslaaet mig at sende Else bort. Det var et lige stort Gode baade for hende og mig. Men havde det ikke været for Lillesøsters Skyld, havde vi nok ikke sendt Else bort dengang.

Man kan ikke forlange, de skal have en Mors Kærlighed og Trang til at vise sine Følelser ved Kærtegn.

Der var i Mellemtiden talt om den Ansøgning, vi fra først havde søgt om at faa Else paa "Ebberødgaard". Efter en Samtale med daværende Overlæge paa "Rødbygaard" blev vi enige om, at det vilde være Synd at flytte hende nu, hun var faldet saa godt til der. Spørgsmaalet om Sommerferie blev ogsaa drøftet. Vi maatte gerne faa Else Hjem paa Ferie, naar vi selv ville sørge for at hente og bringe hende. Men baade Lægen og Plejemor fraraadede det. Det blev næ-

sten altid bare Skuffelse, sagde de. Aandssvage er saa udpræget Vanemennesker, derfor er enhver Forandring vanskelig for dem at tage. Hvad vi for Else tænkte vilde være en stor Glæde, kunde nemt volde hende stor Fortræd – dels ved at hun atter skulde vænne sig til Plejehjemmets Forhold – og i mange Tilfælde kom Forældrene med Børnene faa Dage efter. Det viste sig, at de vilde tilbage, hvor de selv følte at høre til.

Det var baade bittert og godt at tænke paa, naar Else ikke kunde have sit Ophold hjemme hos os.

Læs sidste kapitel i Elses livshistorie i næste nummer

ANNONCE

Forsørgelsespligt?

Da Heidi Thielsens søn flyttede på institution, klappede kommunen kassen i. Nu var drengen jo ikke hendes ansvar mere, så der var ingen grund til, at hun fik betalt merudgifter. Men hvis sønnen skal have tøj på kroppen, er Heidi stadig nød til at træde til. En kommunal genistreg? – eller måske svinestreg?

Af Heidi Thielsen, København Ø

Om ganske få år er mit første maratonløb overstået. Så fylder min søn 18 år. På trods af, at jeg aldrig kommer til at slippe de udfordringer, hans handicap medfører, så tror jeg dog, at jeg på ét punkt kommer til at drage et lettelsens suk: Nemlig omkring de økonomiske slåskampe.

Min dreng flyttede på institution for mere end ti år siden. Og fra dén dag lukkede det offentlige system kassen i. Jeg fik at vide, at jeg ikke længere havde "forsørgelsespligten". Dét havde institutionen derimod. I praksis betød dette, at jeg ikke kunne søge om økonomisk dækning af udgifter til ham, på den anden side, så skulle jeg heller ikke forsørge ham længere.

Der gik dog ikke længe, før jeg opdagede, at dette var en sandhed med modifikationer. Pludselig blev han frataget at få betalt merudgifter – de blev i det mindste betalt, da han boede hjemme. Men nu var det pludseligt sådan, at kommunen ikke ville dække merudgiften, men henviste til institutionen. Institutionen var presset på økonomien, så dér havnede merudgifts-problematikken gang på gang. Altså med status quo. Til sidst opgav jeg kampene og betalte selv for samtlige merudgifter.

I årevis forsøgte jeg at gøre opmærksom på, at der måtte være et "hul" i lovgivningen. Min søns handicap forsvandt ikke, da han kom på institution – han havde stadig behov for dækning af merudgifter, og det var ikke rimeligt, at han nu blev frataget disse.

Sammen med garvede socialrådgivere fandt vi i fællesskab frem til, at børn med handicap på døgninstitution, lovmæssigt "sideslilles" med tvangsfjernede børn, og derfor kan forældrene ikke forvente tilskud til børnene længere! Helt urimeligt. Men sandt.

Men her stopper det ikke. For et stykke tid siden opdagede jeg, at min søn stort set ikke havde mere tøj tilbage i sit klædeskab på institutionen. Dette er der mange årsager til.

Han vokser i rasende tempo, tøjvask på en institution er ofte en håndhændet affære, så meget krymper til ukendelighed, tøj bliver væk, meget bliver ødelagt af ham osv. Hver måned får min søn cirka 400 kr., som skal dække hans tøj/skoindkøb. Beløbet rækker ikke til halvdelen af hans forbrug. Og da jeg kiggede ind i skabet, fik jeg samtidig konstateret, at der ikke var flere penge på hans tøjkonto.

Hvad gør man så? I mit tilfælde synes jeg, at det ville være uansvarligt at sende ham i skole i pyjamas. For ikke at tale om at give ham en sommerjakke på i fem graders frost. Så jeg gik på indkøb, og da min indkøbsseddel var krydset af, havde jeg brugt kr. 4.126,-.

Nu kunne jeg godt tænke mig at få at vide, hvad det præcist er, at jeg har brugt penge på? Er det mon en "skjult" forsørgelsespligt, som jeg – når alt kommer til alt – alligevel har? Eller er det et økonomisk tilskud til institutionen? Eller hvad er det?

Hvad er betaling af aflaster? Dobbelt indkøb af ALT, da drengen ødelægger sine ting? Boligforbedringer, så han ikke skvatter i badet? Betaling af fysioterapi, da min ryg er slidt?

Hvad nu hvis jeg en dag ikke kan betale mere? Skal min dreng så gå i skole i undertøj og sandaler?

derudover få at vide, at jeg ikke kan få en krone refunderet, såfremt jeg skulle forville mig ud i at søge om lidt hjælp.

Fra min optik er dette økonomiske rod ikke blot en genistreg men også en svinestreg. For hvad nu hvis jeg en dag ikke kan betale mere? Skal min dreng så gå i skole i undertøj og sandaler? Skal han fratages at komme hjem, fordi jeg ikke har råd til en aflaster, når han er hjemme? Hvad nu hvis min ryg en dag siger helt stop, og jeg kommer på dagpenge?

Jeg lader spørgsmålene stå lidt...

Venlig hilsen
Ikke-forsørgeren

Børn med handicap på døgninstitution "sideslilles" med tvangsfjernede børn

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

ANNONCE

Ny i LEV

Rikke Marie Hougaard Pinborg begyndte den 1. oktober som projektmedarbejder i Landsforeningen LEV. Rikkens arbejdsområde er primært LEVs internationale projekter i Uganda, Sydafrika og Vietnam samt opstart af nye projekter i udviklingslande. Disse projekter finansieres primært af midler fra Udenrigsministeriet og Projektrådgivningen.

Rikke har læst statskundskab på Aarhus Universitet, hvor fokus i hendes studium har været internationale forhold og udviklingslande. Rikke blev færdig med sit studium i april 2009 og efterfølgende haft korttidsopgaver for Projektrådgivningen og NGO-Forum.

Rikke er 30 år gammel og bor på Frederiksberg.

Nye pjecer

LEV har fået lavet nye pjecer om de vilkår, lovgivningen giver i forhold til hjælp og støtte til mennesker med udviklingshæmning. De tre pjecer har den overordnede titel "Hånd om paragrafferne" og fokuserer henholdsvis på børn og unge, overgangen til voksenbestemmelserne og voksne.

LEV har også fået opdateret følgende pjecer: Hvad vil det sige at være udviklingshæmmet og Udvikling for udviklingshæmmede – støtte til pårørende.

Bestil pjecerne på tlf. 3635 9696 eller download dem på www.lev.dk.

Grand Prix for handicapbands

Årets Grand Prix for handicapbands blev afviklet i Antvorskovhallen i Slagelse den 24. oktober. Arrangøren var VASAC Slagelse, der var godt tilfreds med tilslutningen til arrangementet, der havde omkring 700 deltagere. Årets vinder blev Pop & Kompagni fra Nørresundby med "Du er det bedste".

Nyt projekt skal fastholde unge med særlige behov i job

25 unge i flex- og skånejob i Svendborg er med i et nyt forsøgsprojekt – "Fastholdelse af ressourcetsvage unge på arbejdsmarkedet". De er alle unge med særlige behov og tidligere elever på CSV Sydøstfyn-Center for Specialundervisning for Voksne, som nu starter projektet for at fastholde de unge i deres job, selvom der er stigende arbejdsløshed.

"Vi har ikke noget efterværn på vores tre-årige ungdomsuddannelse, hvor de unge har gået, og derfor mister vi kontakten

med dem, når vi sluser dem ud på arbejdsmarkedet," siger CSV Sydøstfyns jobkonsulent Bent Damgaard, der er leder af projektet. "Både de unge og deres arbejdsgivere har udtrykt ønske om, at vi kan tilbyde efterværn, hvor vi følger den unge og arbejdsgiveren og støtter op, hvis det skulle være nødvendigt." Der er 200.000 kr. til projektet, der er et-årigt.

Politikere vil sætte grænser for fosterundersøgelser

Hvem skal bestemme, hvilke informationer fremtidens gravide skal have om deres kommende foster? Ifølge et flertal i Det Etske Råd bør det ikke overlades alene til kvinderne og sundhedsmyndighederne at afgøre, hvilke undersøgelser gravide i fremtiden skal have adgang til. Politikerne skal lovgive på området, så formålet med fosterdiagnostikken bliver mere klart. Det er hovedbudskabet i en redegørelse fra rådet.

Formand for Folketingets sundhedsudvalg, Preben Rudiengaard (V), er enig med rådet i, at politikerne bliver nødt til at forholde sig til emnet. Også Sophie Hæstorp Andersen, sundhedsordfører for Socialdemokratiet, tager imod opfordringen: "Jeg forestiller mig dog ikke, at vi skal ind og detaillovgive omkring hvilke handicap, vi skal sortere fra. Folketingspolitikere skal på ingen måde være dem, der laver plus- og minuslister. Men det er ikke det samme som, at det skal være Sundhedsstyrelsen, der definerer, hvad der er normalt og unormalt," siger Sophie Hæstorp Andersen.

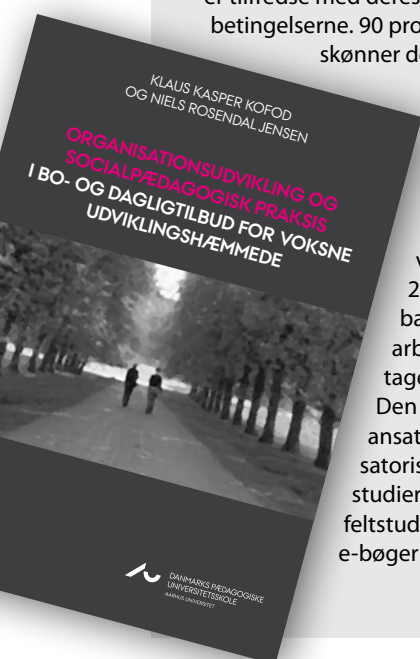
Botilbud til voksne udviklingshæmmede er bedre end deres rygte

Selv om arbejdet med udviklingshæmmede kan være hårdt og præget af skæve arbejdstider, er medarbejderne glade for deres arbejde og finder stor mening i det. Det viser resultater af Danmarks største undersøgelse af forhold på landets bosteder for voksne udviklingshæmmede. Undersøgelsen er foretaget af forskere tilknyttet projektet "Socialpædagogik og botilbud til voksne med udviklingshæmning" på DPU, Aarhus Universitet.

I undersøgelsen fremgår det, at 93 procent i høj grad eller i nogen grad er tilfredse med deres arbejde, mens 82 procent er tilfredse med arbejdsbetingelserne. 90 procent af medarbejderne føler, at de pårørende påskønner deres indsats i hverdagen. En fjerdedel oplever dog deres arbejde som psykisk belastende. Årsagerne hertil er blandt andet oplevelser af voldelige situationer og fysiske konflikter med beboerne i dagligdagen.

Undersøgelsen "Socialpædagogik og botilbud til voksne med udviklingshæmning" blev igangsat i 2006. Der er tale om den største samlede forskningsbaserede kortlægning af det socialpædagogiske arbejde på landets bosteder efter servicelovens vedtagelse i 1998.

Den omfatter i alt fem rapporter, som beskriver de ansattes oplevelser, dagligdagen på bosteder og organisatoriske forandringer. Der er tale om både organisationsstudier, spørgeskemaundersøgelser og antropologiske feltstudier. De fem rapporter kan downloades som gratis e-bøger på www.dpu.dk/ssip/ebog.

LEV-Randers køber BIFROST-STOL

Med henblik på udbredelse af det almindelige kendskab til FOF kunstskolen Bifrosts store arbejde med udvikling af udviklingshæmmedes "skjulte" kunstneriske evner, har et filmselskab vederlagsfrit optaget en film om skolen og dens elever. Filmen skal nu redigeres for 200.000 kr., før den kan fremvises.

Eleverne har derfor udsmykket 20 stole, som sælges for 10.000 kr. pr stk. For at støtte det gode projekt har LEV-Randers købt en stol dekoreret af Thomas Schmidt.

Julegudstjeneste i Tønder

Julen nærmer sig med hastige skridt, med de sædvanlige glade forventninger og traditioner. Der skal laves pynt og købes gaver. Men der skal også gøres plads til eftertanke. Arbejdsgruppen for udviklingshæmmede og kirken vil derfor gerne invitere til julegudstjeneste i Tønder Kristkirke onsdag den 9. december 2009 kl. 19.00 ved sognepræst Jens Elkjær Petersen.

Efter gudstjenesten er der kirkekaffe i Brorsonhus. Af praktiske grunde skal alle, der ønsker kirkekaffe, tilmelde sig på tlf. 7472 1736 / 7472 3086 senest den 6. december.

Kommunekredse

LANDSFORENINGEN LEV:

– udvikling for udviklingshæmmede

LANDSFORMAND:

Sytter Kristensen
Tlf. 5927 7323, fax 5920 9652
e-mail: sk@lev.dk

NÆSTFORMAND

Kitt Boel
Tlf. 8628 0925
e-mail: koltvej_35@adslhome.dk

LEV-BLADET:

Nr. 7/58. Årgang 2009
ISSN: 1903-7937

PROTEKTOR:

Hendes Majestæt
Dronningen

MEDLEM AF:

Inclusion International
NSR – Nordisk Samarbejdsråd

LANDSKONTOR:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
E-mail: lev@lev.dk
Web: www.lev.dk

KONTOR- OG TELEFONTID:

Mandag til torsdag: 9.00-16.00
Fredag: 9.00-13.00

GIRO:

5 49 00 06 (kontingent)
2 00 10 04 (gaver og bidrag)

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Sytter Kristensen

REDAKTION:

Arne Ditlevsen, Sytter Kristensen,
Lasse Rydberg, Hans Andersen

FORSIDEFOTO:

Henning Jahn

STOF TIL BLADET SENDES TIL:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
Telefax: 3635 9697
E-mail: redaktion@lev.dk
Indsendte bidrag afspejler ikke
nødvendigvis LEVs holdninger.

DEADLINES:

LEV 8/09 udkommer medio
december, deadline 17. november 09
LEV 1/10 udkommer medio
februar, deadline 20. januar 10

ANNONCEEKSPEDITION:

Damgårdsvvej 46, Gram
8660 Skanderborg
Tel. 8793 3788
Email: fl@flreklame.dk

OPLAG:

9.400 stk.

TRYK:

Glumsø Bogtrykkeri

LAYOUT:

Synergi
Telefon: 7027 9003

LEVS RÅDGIVNINGSTJENESTE:

Mandag, tirsdag, onsdag:
10.00 - 12.00
Torsdag, fredag, lørdag, søndag:
Lukket
Ring 8038 0888
(LEV betaler samtalen)
E-mail: raadgivningen@lev.dk

Assens/Middelfart/Nordfyn

Ingrid Rasmussen
Tlf. 6445 1562
e-mail: ingrid.rasmussen@kabelmail.dk

Bornholm

Svend Pedersen
Tlf. 5695 6326
e-mail: svend_p@tiscali.dk

Billund

Kristen Haubjerg
Tlf. 7532 1119
e-mail: elsemarie.kristen@mvb.net

Brøndby/Ishøj/Vallensbæk

Torben Olsen (kontaktperson)
Tlf. 3647 0212
e-mail: torbenogsus@olsen.mail.dk

Dragør-Tårnby

Alex Dufrenne
Neelsvej 5
2791 Dragør
e-mail: alex.dufrenne@mail.dk

Egedal

Jane Villemoes
Tlf. 4031 7597
e-mail: janevillemoes@msn.com

Esbjerg/Fanø

Carl Henning Møller
Tlf. 7514 2879
e-mail: chm@kreds.lev.dk

Favrskov - Skanderborg

Jytte B Sørensen
Tlf. 8622 4631
e-mail: jytte.soerensen@kreds.lev.dk

Faxe

Vakant

Fredensborg/Humblebæk

Michael Willenbrack
Tlf. 4848 0031
e-mail: michael.willenbrack@tdcadsl.dk

Frederiksberg

Ejvind Wilms
Tlf. 3321 7002
e-mail: ejvind.wilms@kreds.lev.dk

Frederikshavn/Læsø

Tove Nørgaard Jensen
Tlf. 9829 2186
e-mail: frugthaven10@jensen.tdcadsl.dk

Frederikssund

Astrid Schøbel
Tlf. 4731 4815
e-mail: astrid@schoebel.dk

Furesø

Sine Holm
Tlf. 4498 4454
e-mail: sine@biomerieux.dk

Fåborg/Midtfyn

Ulla Stick
Tlf. 6268 1987
e-mail: ulla.stick.kredslev@mail.dk

Gentofte

Alice Hasselgren
Tlf. 4364 6467
e-mail: alice.hasselgren@mail.dk

Gladsaxe

Mads Rimmen
Tlf. 3513 4419
e-mail: mads.rimmen@vip.cybercity.dk

Greve

Sten Holst
Tlf. 4390 3306
e-mail: sten.holst@mail.dk.

Gribskov

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Guldborgsund

Tina Farinha
Tlf. 2625 0800
e-mail: farinha@mail.dk

Haderslev

Solvej Laugesen
Tlf. 7484 1665
e-mail: solvej@dlgmail.dk

Halsnæs

Rita Simonsen
Tlf. 4971 9471
e-mail: ritas@os.dk

Hedensted/Horsens

Mikael Bisted
Tlf. 7568 1227
e-mail: stened@mail.dk

Helsingør

Jacob Svendsen
Tlf. 4922 6162
e-mail: jacob.svendsen@pol.dk

Herlev

Marianne Ulrich-Jørgensen
Tlf. 4491 9168
e-mail: ml.ulrich@privat.dk

Herning/Ringkøbing/Skjern

Inge-Lise Pilgaard
Tlf. 9719 1910
e-mail: inge-lise.pilgaard@kreds.lev.dk

Hillerød/Allerød

Dorthe Kann
Tlf. 4826 1050
e-mail: kannrose@post8.tele.dk

Hjørring/Brønderslev/Jammerbugt

Fridolin Laager
Tlf. 9847 9116
e-mail: laager@mail.dk

Holbæk

Morten Løvschall
Tlf. 5917 3917
e-mail: morten@lovschall.name

Holstebro

Jørgen Bloch Lauritsen
Tlf. 9749 1629
e-mail: bloch@adslhome.dk

Hvidovre

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Høje Taastrup

Asger Høg
Tlf. 4656 3710
e-mail: ahog@tdcadsl.dk

Hørsholm

Flemming Sundt
Tlf. 4586 1707
e-mail: connie@poulsen.mail.dk

Ikast-Brande

Tove Carlson
Tlf. 9725 2058
e-mail: mail@t-carlson.dk

Kalundborg

Pia Schmidt
Tlf. 2012 3383
e-mail: pl@schmidt.mail.dk

Kolding

Grethe Blond
Tlf. 7551 8263
e-mail: hcb220238@mail.tele.dk

København

Steen Stavngaard
Tlf. 3646 3783
e-mail: ss@sankt-anna.dk

Køge

Frank Poulsen
e-mail: lev.frank-poulsen@mail.dk

Lejre

Bjørn Lykke Sørensen
Tlf. 4648 0976
e-mail: lykke.soerensen@privat.dk

Lemvig

Anette Broe Henriksen
Tlf. 9782 2768
e-mail: anette.broe@kreds.lev.dk

Lolland

Gyrithe Sidor (kontaktperson)
Lavendelvej 11
4920 Søllested

Mariager Fjord/ Vesthimmerland/Rebild

Ella Holm Hansen
e-mail: eh@ellaholmhansen.dk

Morsø

Lone Øst
Tlf. 9776 4698
e-mail: zenofexxx@sol.dk

Nyborg/Kerteminde

Laurits Nielsen
Tlf. 6534 1509
e-mail: lauhed@mail.dk

Næstved

Laëtitia Taylor
Tlf. 2349 1131
e-mail: LEV_naestved@yahoo.dk

Odder/Samsø

Finn Thranum
Tlf. 2177 1622
e-mail: finnthranum@ofir.dk

Odense

Flemming Larsen
Tlf. 6616 7203
e-mail: stegsted@gmail.com

Odsherred

Bjarne Milandt Petersen
Tlf. 5993 0798
e-mail: bmilan@nyka.dk

Randers

Preben Schmidt
Tlf. 8640 2217
e-mail: preben@achtenschmidt.dk

Ringsted

Mona Williams
Tlf. 5764 3584
e-mail: williamsz@ofir.dk

Roskilde

John Møller
Tlf. 4632 7632
e-mail: john_moller1@msn.com

Rudersdal

Claus T. Hansen
e-mail: cth@cubizz.com

Rødovre

Irene Schimmell
Tlf. 3670 6492

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail: jagachristensen@hotmail.com

Skive

Inge Vibeke Hahn
Tlf. 9753 5727

Slagelse/Sorø

Niels Gerner
Tlf. 5852 6320
e-mail: kirsten@gerner.dk

Solrød

Ove John Nielsen
Tlf. 5614 2133
email: ojn@privat.dk

Stevns

Susanne K. Pedersen
Tlf. 5650 4315
e-mail: sanand@mail.dk

Struer

Palle Olsen
Tlf. 9785 3815
e-mail: palle.olsen@kreds.lev.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Jonna Rasmussen
Tlf. 7443 3665
e-mail: osfire@rasmussen.dk

Thisted

Vakant

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: je@kreds.lev.dk

Varde

Ellen Højberg
Tlf. 7524 1260
e-mail: hoejberg@tele2adsl.dk

Vejen

Finn Nygaard
Tlf. 7552 4740
e-mail: finn@asbovej.dk

Vejle

Kirsten Sørensen (kontaktperson)
Tlf. 7573 5809
e-mail: ksorensen@stofanet.dk

Viborg

Henning Hansen
Tlf. 8669 9797

Vordingborg

Sven Ove Hansen
Tlf. 55814967
e-mail: sven.ove.hansen@kreds.lev.dk

Ærø

Susanne Jørgensen (kontaktperson)
Tlf. 6253 3319
e-mail: bs@hus.dk

Åbenrå

Magny Jønch
Tlf. 7452 6472
e-mail: magnyjonch@webspeed.dk

Ålborg

Annette Andreasen
Tlf. 9814 4714
e-mail: a.andreasen@home3.gvdnet.dk

Århus/Norddjurs/Syddjurs

Jan Kristensen
Tlf. 8628 0925
e-mail: jankr@dadlnet.dk

Angelmanforeningen i Danmark

Lars Bo Warnisch
Tlf. 2224 8773
e-mail:
angelmanforeningen@gmail.com
www.angelman.dk

Cri du Chat Foreningen

Birthe Villani
Tlf. 8611 8887
e-mail: villani@mail1.stofanet.dk
www.criduchat.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.danskdxbf.dk

Dansk Forening for Tuberøs Sclerose

Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: brandersen@webspeed.dk
www.tuberoessclerose.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 3512 5125
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Foreningen Handicappede Børn Uden Diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 4465 8384
e-mail: grevinge@ab-bolignet.dk
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Claus Jørgensen
Tlf. 4018 4050
e-mail: georgsholm@mail.dk
www.rubinstein-taybisyndrom.dk

UniqueDanmark

Dorte Vestergren Møller
e-mail: dorte@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Ellen Hessellund Mikkelsen
Tlf. 8741 0138
e-mail: landskontor@k-h.dk
www.kh.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Brita Mannick Laursen
Tlf. 9749 6688
e-mail: ulbrit@tele.dk
downssyndrom@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Helle Hjalgrim
Tlf. 4448 5808
e-mail: helle.hjalgrim@dadlnet.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

Michael Lauridsen
Tlf. 6441 5391
e-mail: williamssyndrom@mail.dk
www.williams-syndrom.dk

LUMA – Landsforeningen der arbejder for Udviklingshæmmede Med Autisme

Henrik Sloth
Tlf. 4453 0697
e-mail: luma@lumaweb.dk
www.lumaweb.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Børge Troelsen
Tlf. 8629 2141, Fax 8629 2191
e-mail: b.troelsen@email.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Yvonne Wounlund
Tlf. 6447 1090
e-mail: yvonne-wounlund@mail.dk
www.sotos.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Winnie Pedersen
Tlf. 7020 2053
e-mail: post@rett.dk
www.rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lisbeth Jensen
Tlf. 7572 4688, Fax 7572 4633
e-mail: ulf@ulf-web.dk
www.ulf-web.dk

KNUS

Lene Bang Larsen
Tlf. 3649 0899
e-mail: lene@knus.nu
www.knus.nu

Copyright:
LEV må gerne kopieres og på anden
måde anvendes, hvis kilden tydeligt
angives.
Et eksemplar af den pågældende pub-
likation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 1903-7937

ANNONCE

ANNONCE

Som pårørende til udviklingshæmmede og medlem af LEV kan du opnå gode rabatter på dine forsikringer hos Codan. Ring og hør mere på 33 55 55 55.

DET HANDLER JO BARE OM AT LEVE

LEV og Codan har sammen udviklet en række forsikringer, der er specielt tilpasset handicappedes og udviklingshæmmedes behov.

Vi kalder dem **HANDI** forsikringer

Du får f.eks. med HANDI hændelsesforsikring en række fordele i forhold til andre ulykkesforsikringer.

Blandt andet dækning af brilleskader, tandskader og knoglebrud, og så kræves der ingen helbredsoplysninger.

Ring nu til LEV og hør mere om alle HANDI forsikringerne, og hvordan vi hjælper dig med at forsikre det liv, du lever.

Al henvendelse til: Landsforeningen LEV,
Kløverprisvej 10B, 2650 Hvidovre, Tlf. 3635 9696